

Uznání postoupené pohledávky za pravou

Luboš Brim*

Abstrakt: Postoupenému dlužníku zůstávají v souladu s § 1884 odst. 1 o. z. zachovány námitky vůči pohledávce, které měl v době postoupení. Občanský zákoník však v § 1884 odst. 2 o. z. rovněž stanoví, že jestliže dlužník proti poctivému postupníkovi uznal pohledávku jako pravou, je povinen jej uspokojit jako svého věřitele. Jde o pravidlo, které je převzaté z rakouského všeobecného zákoníku občanského. V tomto článku proto nejprve pojednávám o tom, jak je ustanovení o uznání pohledávky za pravou vykládáno v Rakousku. Ve světle poznatků o názírání rakouské právní nauky a praxe na daný problém pak navrhuji § 1884 odst. 2 o. z. interpretovat jako skutkovou podstatu odpovědnosti za právní zdání. Z toho vyplývá, že použití dané normy přichází v úvahu, vyvolá-li dlužník v poctivém postupníkovi jednáním, jež je mu přičitatelné, mylné přesvědčení o existenci postoupené pohledávky. O přičitatelném navození nesprávné představy lze uvažovat pouze za předpokladu, že měl dlužník skutečnou nebo alespoň normativní znalost o okolnostech, s nimiž je jeho prohlášení v rozporu. Současně je pro použití § 1884 odst. 2 o. z. nezbytné, aby byl postupník v dobré víře ohledně souladu dlužníkovy prohlášení se skutečností. K nastoupení odpovědnosti za právní zdání je konečně zapotřebí, aby poctivý postupník pod vlivem dlužníkem vyvolaného nepravdivého zdání existence postoupané pohledávky uskutečnil určitou právní dispozici, tj. aby do své dobré víry investoval.

Klíčová slova: postoupení pohledávky, uznání pohledávky za pravou, dobrá víra, odpovědnost za právní zdání

Úvod

Jedním z hodnotových východisek právní úpravy postoupení pohledávky – v českém právu i v jiných právních řádech evropského prostoru – je teze, že postoupení nemá zhoršit postavení postoupeného dlužníka.¹ Tento úsudek se odráží v § 1884 odst. 1 o. z.,

* Mgr. Bc. Luboš Brim, Ph.D., katedra občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity. E-mail: Lubos.Brim@law.muni.cz. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8441-1824>. Vznik tohoto textu byl financován v rámci projektu specifického výzkumu MUNI/A/1580/2024. Za připomínky k předložené stati děkuji Zuzaně Vlachové a anonymním recenzentům.

¹ V německém právu viz GRÜNEBERG, C. In: PALANDT, O. *Bürgerliches Gesetzbuch*. 75. Auflage. München: C. H. Beck, 2016, § 404, marg. č. 1, BUSCHE, J. In: LÖWISCH, M. *Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB – Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse: §§ 397–432*. Berlin: Otto Schmidt – De Gruyter, 2022, § 404, marg. č. 2, KIENINGER, E.-M. In: KRÜGER, W. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 3. Schuldrecht – Allgemeiner Teil II: §§ 241–432*. 9. Auflage. München: C. H. Beck, 2022, § 404, marg. č. 1. Ve švýcarském právu viz GIRSBERGER, D. – HERMANN, J. L. In: HONSELL, H. – VOGT, N. P. – WIEGAND, W. *Obligationenrecht I. Art. 1–529 OR*. 6. Auflage. Basel: Helbing Lichtenhahn Verlag, 2015, Vorbemerkung zu Art. 167–169, Art. 169, marg. č. 1. V rakouském právu srovnej HÜGEL, H. F. *Drittschuldneranerkennnis und Einwendungsausschluß im Zessionsrecht*. In: ENZINGER, M. *Aktuelle Probleme des Unternehmensrechts: Festschrift Gerhard Frotz zum 65. Geburtstag*. Wien: Manz Verlag, 1993, s. 68, APATHY, P. In: HADDING, W. – SCHNEIDER, U. H. *Die Forderungsabtretung, insbesondere zur Kreditsicherung, in ausländischen Rechtsordnungen*. Berlin: Duncker & Humblot, 1999, s. 520, DULLINGER, S. *Bürgerliches Recht. Band II. Schuldrecht – Allgemeiner Teil*. 7. Auflage. Wien: Verlag Österreich, 2021, marg. č. 5/34, ERTL, G. In: RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. 2. Band. §§ 1175 bis 1502 ABGB*. 3. Auflage. Wien: Manz Verlag, 2002, § 1396, marg. č. 1, THÖNI, W. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410*. 3. Auflage. Wien: Verlag Österreich, 2011, § 1394, marg. č. 1, nebo rozhodnutí *Oberste Gerichtshof* (dále jen „OGH“) ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 30b80/05v, ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. 70b110/17b, a ze dne 26. 6. 2024, sp. zn. 80b58/23x. Srovnej též KÖTZ, H.

podle něhož dlužníku i po postoupení pohledávky zůstávají zachovány námitky, které měl vůči dané pohledávce v době postoupení.² Ochrana dlužníka je ovšem v souladu s § 1884 odst. 2 o. z. potlačena, jestliže dlužník proti poctivému postupníkovi uzná pohledávku jako pravou, neboť v takovém případě je povinen uspokojit postupníka coby svého věřitele.

Pravidlo o následcích uznání pohledávky za pravou postoupeným dlužníkem bylo při tvorbě občanského zákoníku převzato z § 1396 věty druhé rakouského občanského zákoníku (*Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch*, dále jen „ABGB“).³ Uvedená norma může mít v našem právním řádu zajisté odlišný obsah než v právu rakouském. Rozhodli-li se ovšem zákonodárci věrně napodobit zahraniční právní řád, je užitečné vyjasnit si, jak je korespondující ustanovení chápáno ve své domovské jurisdikci, i kdybychom se posléze rozhodli při výkladu českého práva zvolit přístup odlišný.

V předloženém příspěvku proto po shrnutí interpretačních závěrů, jež ohledně uznání pohledávky za pravou postoupeným dlužníkem dosud formulovala česká literatura, pojednávám o tom, jak je ustanovení o uznání pohledávky za pravou ze strany postoupeného dlužníka vykládáno v Rakousku. Ve světle poznatků o nazírání rakouské právní nauky a praxe na § 1396 větu druhou ABGB pak formuluji návrh, jak rozumět předpokladům a důsledkům použití § 1884 odst. 2 o. z.

1. Dosavadní výklad § 1884 odst. 2 o. z.

V české dogmatice se vyprofilovaly dva náhledy na právní povahu uznání pohledávky za pravou. Podle prvního z nich, jež rozvinul zejména Handlar, uznání pohledávky za pravou postoupeným dlužníkem představuje zvláštní případ uznání dluhu ve smyslu § 2053 o. z. Uznává-li ovšem dluh odpovídající postoupené pohledávce dlužník vůči poctivému postupníkovi, vyvolává tento projev vůle dodatečné účinky (jdoucí nad rámec obvyklého

Rights of third parties: third party beneficiaries and assignment. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1992, body 93 a 97, a LUKAS, M. *Zession und Synallagma: Abtretungsverbot, Drittschuldneranerkennnis, Konkurs des Zedenten.* Wien: Orac, 2000, s. 149–150. Jiným vyjádřením téže myšlenky je, že by se postupník neměl ocitnout v lepší pozici než postoupitel [takto viz LANDO, O. – CLIVE, E. – PRÜM, A. – ZIMMERMANN, R. *Principles of European Contract Law. Part III.* Hague: Kluwer Law International, 2003, komentář k čl. 11:307, s. 117, či BAR, C. von – CLIVE, E. M. *Principles, definitions and model rules of European private law: draft common frame of reference (DCFR).* Volume 2. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009, komentář k čl. III.–5:116].

² Jedná se zejména o námitku neplatnosti či neúčinnosti právního jednání, které mělo založit postoupenou pohledávku, námitku, že pohledávka dosud není splatná, nebo že naopak již dříve zanikla splněním či jiným způsobem, možnost odstoupit od smlouvy pro prodlení druhé strany nebo požadovat zrušení smlouvy z důvodu neúměrného zkrácení, námitku promlčení, námitku nesplnění smlouvy (§ 1911 o. z.), popřípadě námitku nejistoty (§ 1912 o. z.) anebo nároky z vadného plnění (§ 1914 an. o. z.) [DVOŘÁK, B. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054).* Praha: C. H. Beck, 2014, § 1884, marg. č. 5–7, HANDLAR, J. In: PRAŽÁK, Z. – FIALA, J. – HANDLAR, J. a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku: komentář k § 1721–2893 OZ podle stavu k 1. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb.* Praha: Leges, 2017, § 1884, s. 272–273, LUKAS, M. *Zession und Synallagma: Abtretungsverbot, Drittschuldneranerkennnis, Konkurs des Zedenten,* s. 154–190, APATHY, P. In: HADDING, W. – SCHNEIDER, U. H. *Die Forderungsabtretung, insbesondere zur Kreditsicherung, in ausländischen Rechtsordnungen,* s. 520–521, DULLINGER, S. *Bürgerliches Recht. Band II. Schuldrecht – Allgemeiner Teil,* marg. č. 5/35–5/37, THÖNI, W. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410, § 1396,* marg. č. 10, ERTL, G. In: RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. 2. Band. §§ 1175 bis 1502 ABGB, § 1396,* marg. č. 1].

³ Inspiračním zdrojem § 1396 věty druhé ABGB byl pak § 412 druhého oddílu jedenáctého titulu první části *Allgemeine Preußische Landrecht.* K historii daného ustanovení viz RUMMEL, P. *Nur ein konstitutives Anerkenntnis führt zum Einredeausschluß des § 1396 Satz 2 ABGB. Österreichisches Bank-archiv (ÖBA),* 1992, Nr. 1, s. 71–72, a POPP, F. *Das Schuldneranerkennnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar.* Wien: Manz Verlag, 2001, s. 80–99.

efektu uznání dluhu dle § 2053 o. z.), totiž potlačení některých námitek dlužníka vůči postoupené pohledávce.⁴ Z teze, že jde o speciální případ uznání dluhu, rovněž logicky plyne, že bude uznání pohledávky za pravou podle tohoto pojetí podléhat – zejména formálním – nárokům, jež se na uznání dluhu kladou.

Druhý možný způsob nazírání na uznání pohledávky za pravou je vystavěn na tezi, že je v uznání pohledávky za pravou ve smyslu § 1884 odst. 2 o. z. namísto spatřovat právní jev odlišný od uznání dluhu dle § 2053 o. z. Pojetí, dle něhož je uznání pohledávky za pravou cosi jiného než uznání dluhu, nebylo v naší dogmatice dosud rozpracováno zcela explicitně. Nalezneme nicméně více autorů (Dvořáka, Kramářka a Myšákovou), kteří se hlásí k názoru, že pro uznání pohledávky za pravou podle § 1884 odst. 2 o. z. není předepsána zvláštní forma, tj. ani forma písemná, která by se vyžadovala při uznání dluhu ve smyslu § 2053 o. z.⁵ Na základě toho, že uznání pohledávky za pravou nepodřizují formálním požadavkům kladeným na uznání dluhu, lze usuzovat, že je vnímají jako něco, co ustanovení § 2053 o. z. nepodléhá.

Dvořák dále k podstatě uznání pohledávky za pravou ve smyslu § 1884 odst. 2 o. z. uvádí, že uzná-li dlužník postoupenou pohledávku za pravou, nemůže proti pohledávce vznášet námitky, jež mu vznikly před uznávacím projevem vůle, protože je jeho uznání samostatným zavazovacím důvodem.⁶ Naproti tomu Handlar argumentuje, že naše právo nezná konstitutivní uznání dluhu, jež dává vzniknout nové, pochybnosti a námitek oproštěné pohledávce, a ve shodě se svými východisky dovozuje, že uznání pohledávky za pravou, jež je zvláštním případem uznání dluhu podle § 2053 o. z., zakládá (vedle potlačení některých dlužnickových námitek) toliko domněnku existence původního závazku, jež může být vyvrácena důkazem opaku.⁷

2. Výklad § 1396 věty druhé ABGB

V rakouské dogmatice byla druhá věta § 1396 ABGB mnohokrát označena za pravidlo obzvláště nejasné a sporné co do své povahy a právních účinků.⁸ Není ovšem pochyb, že tamější právní věda uznání pohledávky za pravou vnímá jako variantu uznání dluhu.

⁴ HANDLAR, J. In: PRAŽÁK, Z. – FIALA, J. – HANDLAR, J. a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku: komentář k § 1721–2893 OZ podle stavu k 1. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb.*, § 1884, s. 274–275.

⁵ DVOŘÁK, B. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*, § 1884, marg. č. 14, KRAMÁŘÍK, R. In: ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. – FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721–2520). Relativní majetková práva. 1. část.* [Systém ASPI]. Praha: Wolters Kluwer, 2021, § 1884/IV., MYŠÁKOVÁ, P. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (3. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2024, § 1884, marg. č. 3. Jisté pochybnosti vyvolává nastíněné stanovisko u Kramářka, neboť tento autor současně dovozuje, že uznání pohledávky za pravou dle § 1884 odst. 2 o. z. působí přenos důkazního břemene, a vyvolává tedy obdobný procesní efekt jako klasické uznání dluhu, pro něž je písemná forma ustanovením § 2053 o. z. předepsána. Nejeví se však hodnotově koherentní, aby pro právní jednání, jež má určité následky (uznání dluhu), zákon stanovoval písemnou formu, a pro právní jednání, které má ty samé následky, a navíc ještě určité dodatečné, pro jednateliho přinejmenším stejně závažné následky (uznání pohledávky za pravou), žádnou kvalifikovanou formu nestanovil.

⁶ DVOŘÁK, B. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*, § 1884, marg. č. 14.

⁷ HANDLAR, J. In: PRAŽÁK, Z. – FIALA, J. – HANDLAR, J. a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku: komentář k § 1721–2893 OZ podle stavu k 1. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb.*, § 1884, s. 274.

⁸ Srovnej například LUKAS, M. *Zession und Synallagma: Abtretungsverbot, Drittschuldneranerkenntnis, Konkurs des Zedenten*, s. 191, ZEHETNER, J. *Zessionsrecht*. Wien: Manz Verlag, 2007, s. 21, ERTL, G. In: RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. 2. Band. §§ 1175 bis 1502 ABGB*, § 1396, marg. č. 2, HEIDINGER, A. In: SCHWIMMANN, M. – KODEK, G. E. *ABGB: Praxiskommentar. Band 6. §§ 1293–1503 ABGB. 4. Auflage*. Wien: LexisNexis, 2016, § 1396, marg. č. 12.

Výkladu citovaného ustanovení je proto nutno předřadit poznámku o chápání institutu uznání dluhu v rakouském právu. Přestože ABGB postrádá výslovnou úpravu uznání dluhu, rakouská teorie i praxe s tímto konceptem pracují a rozlišují mezi konstitutivním uznáním dluhu (*konstitutives Anerkenntnis*) a deklaratorním uznáním dluhu (*deklaratorisches* či *deklaratives Anerkenntnis*).⁹

2.1 Konstitutivní uznání dluhu a deklaratorní uznání dluhu v rakouském právu

Konstitutivní uznání dluhu je právní jednání, kterým se odstraňuje pochybnost či spor o existenci nebo rozsahu určitého práva jednostranným ústupkem dlužníka.¹⁰ Jedná se o samostatný zavazovací důvod, a uznaná – dosud pochybná či sporná – pohledávka je tedy tímto projevem vůle založena, i když dosud objektivně neexistovala.¹¹ Podle převažujícího mínění má konstitutivní uznání dluhu smluvní povahu.¹² Jde tak o institut, který stojí velice blízko narovnání, od nějž se odlišuje tím, že v případě konstitutivního uznání dluhu činí dlužník jednostranný ústupek – uznává právo věřitele, aniž by za to obdržel nějaké protiplnění –, zatímco v případě narovnání se předpokládají ústupky obou stran.¹³ Podmínkou platného a účinného konstitutivního uznání dluhu je skutečně existující spor či pochybnosti o určité pohledávce.¹⁴ Konstitutivní uznání dluhu podléhá požadavkům na formu, které jsou stanoveny pro právní jednání zakládající právo, jež je předmětem uznání.¹⁵

Deklaratorní uznání dluhu naproti tomu není právním jednáním (projevem vůle, *Willenserklärung*), ale pouhým informačním úkonem (sdělením, prohlášením, *Wissenserklärung*), kterým dlužník dává najevo, že dluh podle jeho vědomí existuje. Uznává-li dlužník dluh deklaratorně, vyjadřuje jen svou představu o právním stavu, aniž by tím mínil založit

⁹ POPP, F. *Das Schuldanerkentnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar*, s. 6–8, FUCIK, R. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410*. 3. Auflage. Wien: Verlag Österreich, 2011, § 1380, marg. č. 34, NITSCH, S. In: SCHWIMANN, M. – NEUMAYR, M. *ABGB Taschenkommentar*. 6. Auflage. Wien: LexisNexis, 2023, § 1380, marg. č. 16.

¹⁰ FUCIK, R. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410*, § 1380, marg. č. 37, NITSCH, S. In: SCHWIMANN, M. – NEUMAYR, M. *ABGB Taschenkommentar*, § 1380, marg. č. 16.

¹¹ WELSER, R. – ZÖCHLING-JUD, B. *Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band II. Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht*. 14. Auflage. Wien: Manz Verlag, 2015, marg. č. 532, NEUMAYR, M. In: BYDLINSKI, P. – PERNER, S. – SPITZER, M. *ABGB: Kurzkommentar*. 7. Auflage. Wien: Verlag Österreich, 2023, § 1375, marg. č. 2.

¹² ERTL, G. In: RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. 2. Band. §§ 1175 bis 1502 ABGB*, § 1380, marg. č. 6, WELSER, R. – ZÖCHLING-JUD, B. *Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band II. Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht*, marg. č. 530–531, HEIDINGER, A. In: SCHWIMANN, M. – KODEK, G. E. *ABGB: Praxiskommentar. Band 6. §§ 1293–1503 ABGB*, § 1375, marg. č. 5, NITSCH, S. In: SCHWIMANN, M. – NEUMAYR, M. *ABGB Taschenkommentar*, § 1380, marg. č. 19.

¹³ ERTL, G. In: RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. 2. Band. §§ 1175 bis 1502 ABGB*, § 1380, marg. č. 6, FUCIK, R. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410*, § 1380, marg. č. 37, WELSER, R. – ZÖCHLING-JUD, B. *Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band II. Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht*, marg. č. 532, NITSCH, S. In: SCHWIMANN, M. – NEUMAYR, M. *ABGB Taschenkommentar*, § 1380, marg. č. 11, 19. Welser a Zöchling-Jud ovšem přímo uvádějí, že lze na konstitutivní uznání dluhu nahlížet jako na druh narovnání (WELSER, R. – ZÖCHLING-JUD, B. *Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band II. Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht*, marg. č. 531).

¹⁴ FUCIK, R. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410*, § 1380, marg. č. 37, NITSCH, S. In: SCHWIMANN, M. – NEUMAYR, M. *ABGB Taschenkommentar*, § 1380, marg. č. 21.

¹⁵ FUCIK, R. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410*, § 1380, marg. č. 39, HEIDINGER, A. In: SCHWIMANN, M. – KODEK, G. E. *ABGB: Praxiskommentar. Band 6. §§ 1293–1503 ABGB*, § 1375, marg. č. 12, NEUMAYR, M. In: BYDLINSKI, P. – PERNER, S. – SPITZER, M. *ABGB: Kurzkommentar*, § 1375, marg. č. 3.

nový zavazovací důvod.¹⁶ Deklaratorním uznáním dluhu se nemění hmotněprávní stav; věřitel toliko získává důkaz existence uznaného dluhu.¹⁷ Nedochází zde ani k přesunu důkazního břemene, jelikož i po deklaratorním uznání dluhu postačuje druhé procesní straně protidůkazem snížit přesvědčení soudce o existenci uznaného dluhu a nemusí podat důkaz opaku.¹⁸ Pro deklaratorní uznání dluhu není předepsána žádná zvláštní forma.¹⁹

O jaký typ uznání dluhu se jedná, je zapotřebí posoudit na základě analogické aplikace pravidel o výkladu právního jednání stran (analogické proto, že se zde nejedná primárně o zjišťování, jaký je obsah právního jednání, ale o to, zda vůbec máme co do činění s právním jednáním, anebo zda se jedná o informační úkon).²⁰ V pochybnostech je však nutno usuzovat, že došlo toliko k deklaratornímu uznání dluhu, jež má méně dalekosáhlé právní následky než uznání konstitutivní.²¹

2.2 Uznání pohledávky za pravou podle rakouského práva

Jak jsem již předeslal, uznání pohledávky za pravou ve smyslu § 1396 věty druhé ABGB je v rakouské dogmatice i rozhodovací praxi OGH vnímáno jako specifická varianta uznání dluhu. Starší literatura a judikatura přitom dovozovaly, že jsou námitky postoupeného dlužníka proti postoupené pohledávce v souladu s citovaným ustanovením vyloučeny pouze v případě, že dlužník projevil vůli směřující ke konstitutivnímu uznání dluhu, jež představuje samostatný zavazovací důvod.²²

Účinky předvídané v § 1396 větě druhé ABGB – totiž povinnost uznávajícího dlužníka uspokojit postupníka jako svého věřitele a z toho plynoucí vyloučení dlužníkových námitek – ovšem nastupují v každém případě konstitutivního uznání dluhu a vyplývají již

¹⁶ FUCIK, R. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. ABGB. §§ 1375 bis 1410, § 1380, marg. č. 45, WELSER, R. – ZÖCHLING-JUD, B. *Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band II. Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht*, marg. č. 533, NITSCH, S. In: SCHWIMANN, M. – NEUMAYR, M. ABGB *Taschenkommentar*, § 1380, marg. č. 16, 18. K odlišení projevů vůle a informačních úkonů viz např. POPP, F. *Das Schuldanerkenntnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar*, s. 11–13, v české literatuře pak srovnaj kupř. MELZER, F. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419–654 a související společná a přechodná ustanovení*. Praha: Leges, 2014, úvodní výklad k § 545 an., marg. č. 25.

¹⁷ WELSER, R. – ZÖCHLING-JUD, B. *Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band II. Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht*, marg. č. 533, HEIDINGER, A. In: SCHWIMANN, M. – KODEK, G. E. ABGB: *Praxiskommentar. Band 6. §§ 1293–1503 ABGB*, § 1375, marg. č. 13, NEUMAYR, M. In: BYDLINSKI, P. – PERNER, S. – SPITZER, M. ABGB: *Kurzkomentar*, § 1375, marg. č. 4.

¹⁸ NITSCH, S. In: SCHWIMANN, M. – NEUMAYR, M. ABGB *Taschenkommentar*, § 1380, marg. č. 18.

¹⁹ HEIDINGER, A. In: SCHWIMANN, M. – KODEK, G. E. ABGB: *Praxiskommentar. Band 6. §§ 1293–1503 ABGB*, § 1375, marg. č. 13.

²⁰ POPP, F. *Das Schuldanerkenntnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar – Teil 1. Österreichisches Bank-Archiv (ÖBA)*, 1999, Nr. 11, 865, 867, POPP, F. *Das Schuldanerkenntnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar*, s. 12–13.

²¹ FUCIK, R. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. ABGB. §§ 1375 bis 1410, § 1380, marg. č. 40, 46, HEIDINGER, A. In: SCHWIMANN, M. – KODEK, G. E. ABGB: *Praxiskommentar. Band 6. §§ 1293–1503 ABGB*, § 1375, marg. č. 14, NEUMAYR, M. In: BYDLINSKI, P. – PERNER, S. – SPITZER, M. ABGB: *Kurzkomentar*, § 1375, marg. č. 5, NITSCH, S. In: SCHWIMANN, M. – NEUMAYR, M. ABGB *Taschenkommentar*, § 1380, marg. č. 17.

²² WOLFF, K. In: KLANG, H. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Vierter Band, §§ 1293 bis 1502*. Wien: Druck und Verlag der Österreichischen Staatsdruckerei, 1935, s. 323–324, EHRENDWEIG, A. *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts. Band 2, Heft 1: Das Recht der Schuldverhältnisse*. Wien: Manz Verlag, 1928, s. 267, rozhodnutí OGH ze dne 5. 3. 1986, sp. zn. 1 Ob 528/86, ze dne 12. 6. 1986, sp. zn. 6 Ob 561/86, a ze dne 9. 4. 1991, sp. zn. 5 Ob 519/91. Viz též historické přehledy v AVANCINI, P. *Anerkennung einer abgetretenen Forderung. Österreichisches Bank-Archiv (ÖBA)*, 1989, s. 452, a THÖNI, W. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. ABGB. §§ 1375 bis 1410, § 1396, marg. č. 30.

z toho, že se jedná o samostatný zavazovací důvod.²³ Pokud by se tedy druhá věta § 1396 ABGB měla aplikovat jen v případě konstitutivního uznání dluhu, byla by redundantní, jelikož není zapotřebí speciálně předepisovat, že uzná-li postoupený dlužník svůj dluh konstitutivně, pozbývá námitky, které by byl mohl uplatnit proti uznáním nahrazené pohledávce. Nadto dlužník zpravidla nebude mít žádný zájem na tom, aby (bez poskytnutí jakékoli vzájemné výhody ze strany postupníka) změnil hmotněprávní stav a potenciálně zhoršil své postavení nahrazením původního závazku závazkem novým. Dá-li najevo, že postoupená pohledávka podle jeho mínění pozůstává po právu, jen velmi zřídka v tom bude možné spatřovat konstitutivní uznání dluhu, zakládající novou povinnost k plnění. Uznání postoupené pohledávky za pravou proto zpravidla nebude – ani z objektivizovaného horizontu poctivého postupníka – představovat vyjádření vůle změnit právní stav založením pohledávky nové, nýbrž pouhé vyjádření mínění o existenci pohledávky dosa-
vadní. Půjde tedy povětšinou jen o deklaratorní uznání dluhu.^{24, 25}

V odborné literatuře – a od roku 1998 také v judikatuře²⁶ – se proto prosadil náhled, že účinky podle § 1396 věty druhé ABGB nastupují rovněž v případě, že dlužník dluh korespondující postoupené pohledávce uzná toliko deklaratorně, tj. i když neprojeví vůli nově se zavázat, ale pouze dá najevo své přesvědčení o existenci pohledávky.²⁷ Takové deklaratorní uznání se přitom může podle rakouského práva odehrát i konkludentně, a odpovídá-li to za konkrétních okolností zvyklostem soukromého života, může být za ujištění postupníka o existenci pohledávky ze strany notifikovaného dlužníka pokládáno též dlužníkovu mlčení.²⁸ Vysvětlení podstaty § 1396 věty druhé ABGB nachází pak recentní dogmatika v tom, že se jedná o případ zákonné odpovědnosti za právní zdání (*gesetzliche Rechtsscheinhaftung*).²⁹

²³ ERTL, G. In: RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. 2. Band. §§ 1175 bis 1502 ABGB, § 1396*, marg. č. 2, ZEHETNER, J. *Zessionsrecht*, s. 22.

²⁴ AVANCINI, P. *Anerkennung einer abgetretenen Forderung*, s. 456–458, RUMMEL, P. *Nur ein konstitutives Anerkenntnis führt zum Einredeausschluß des § 1396 Satz 2 ABGB*, s. 73, HÜGEL, H. F. *Drittschuldneranerkennnis und Einwendungsausschluß im Zessionsrecht*, s. 77, POPP, F. *Das Schuldneranerkennnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar – Teil 1*, s. 865, 866–867, POPP, F. *Das Schuldneranerkennnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar*, s. 13–14, THÖNI, W. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410, § 1396*, marg. č. 33.

²⁵ V rakouské právní nauce se navíc – s ohledem na obecný zákaz abstraktních právních jednání v tamějším právu – dovozuje, že konstitutivně lze dluh uznat, pouze panují-li pochyby nebo spor o jeho existenci, což dále limituje okruh případů, kdy bude účinné konstitutivní uznání ze strany postoupeného dlužníka přicházet v úvahu, jelikož spor o postoupenou pohledávku bude ve vztahu mezi postupníkem a postoupeným dlužníkem dán jen zřídka (HÜGEL, H. F. *Drittschuldneranerkennnis und Einwendungsausschluß im Zessionsrecht*, s. 70, THÖNI, W. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410, § 1396*, marg. č. 33).

²⁶ Rozhodnutí OGH ze dne 29. 9. 1998, sp. zn. 1 Ob 406/97f.

²⁷ ERTL, G. In: RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. 2. Band. §§ 1175 bis 1502 ABGB, § 1396*, marg. č. 2, NEUMAYR, M. In: BYDLINSKI, P. – PERNER, S. – SPITZER, M. *ABGB: Kurzkommentar*, § 1395–1396, marg. č. 6, KEPPLINGER, J. In: SCHWIMANN, M. – NEUMAYR, M. *ABGB Taschenkommentar*. 6. Auflage. Wien: LexisNexis, 2023, § 1396, marg. č. 5. K závěru, že § 1396 věta druhá ABGB mluví na obvyklé situace, kdy dlužník toliko sděluje své přesvědčení o existenci dluhu, a nikoli na výjimečné případy, v nichž dlužník projevuje vůli nahradit původní závazek závazkem novým, dospívají – i s pomocí argumentů historických – též HÜGEL, H. F. *Drittschuldneranerkennnis und Einwendungsausschluß im Zessionsrecht*, s. 83–84, a POPP, F. *Das Schuldneranerkennnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar*, s. 98–99.

²⁸ ZEHETNER, J. *Zessionsrecht*, s. 22–23, THÖNI, W. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410, § 1396*, marg. č. 35.

²⁹ APATHY, P. In: HADDING, W. – SCHNEIDER, U. H. *Die Forderungsabtretung, insbesondere zur Kreditsicherung, in ausländischen Rechtsordnungen*, s. 522, ERTL, G. In: RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. 2. Band. §§ 1175 bis 1502 ABGB, § 1396*, marg. č. 2, ZEHETNER, J. *Zessionsrecht*, s. 23, THÖNI, W. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410, § 1396*, marg. č. 34, HEIDINGER, A. In: SCHWIMANN, M. – KODEK, G. E. *ABGB: Praxiskommentar. Band 6. §§ 1293–1503 ABGB, § 1396*, marg. č. 13.

2.2.1 Institut odpovědnosti za právní zdání

Odpovědnost za právní zdání je jedním z institutů, jejichž prostřednictvím je chráněna subjektivní dobrá víra soukromoprávních aktérů.³⁰ Jako abstraktní koncept, projevující se v rozmanitých pravidlech soukromého práva, jej identifikovala a rozpracovala německá dogmatika,³¹ uplatňuje se nicméně též v právní teorii i praxi rakouské³² a švýcarské.³³ Odpovědnost za právní zdání se uplatňuje v situaci, kdy určitá osoba vyvolá činem, který je jí přiřitatelný, na straně dobrověrného subjektu nepravdivou domněnku o právním stavu. Předpoklady odpovědnosti za právní zdání tedy jsou:

- a) Mylné právní zdání, tj. nesprávné (skutečnosti odporující) přesvědčení osoby, která se odpovědnosti za právní zdání dovolává, o existenci určitého právního stavu. Toto právní zdání může být založeno zejména nepravdivým prohlášením (informačním úkonem) jiného subjektu, ale například též chybným zápisem ve veřejném rejstříku.
- b) Přiřitatelnost vyvolání mylného právního zdání tomu, vůči komu se odpovědnost za právní zdání má uplatnit. Přiřitatelnost právního zdání je zpravidla založena na principu rizika (*Risikoprinzip*), podle něhož by měl riziko negativních následků vzniku omylu nést ten, kdo je může nejsnáze minimalizovat. Vzniká-li omyl z prohlášení, jež neodpovídá skutečnosti, je původce tohoto nepravdivého prohlášení nejlépe disponován k jeho minimalizaci, avšak pouze za předpokladu, že o nesprávnosti svého prohlášení ví.³⁴

³⁰ Hügel podotýká, že odpovědnost za právní zdání se vždy odvíjí od vyvolání zdání existence určitého práva či právního vztahu ve třetí osobě, která na tomto právu, respektive právním vztahu není bezprostředně účastna. Chrání tudíž třetí osoby, které nemají přímý přístup k informacím o skutečném stavu, a jsou tak odkázány na sdělení těch, kdo mají postavení stran příslušného právního vztahu (HÜGEL, H. F. *Drittschuldneranerkenntnis und Einwendungsausschluß im Zessionsrecht*, s. 87–88).

³¹ MARKWORTH, D. Die Haftung des GbR-Scheingesellschafters. *Juristische Schulung*, 2016, Nr. 7, s. 587; HIMMEN, A. A. Der Rechtsschein- und Vertrauensschutz im BGB. *Juristische Ausbildung*, 2020, Nr. 11, s. 1172, 1177–1179; KINDLER, P. In: JOSST, D. – STROHN, L. – POELZIG, D. – SANDER, V. (eds.). *Handelsgesetzbuch. Band 1. §§ 1–342r*. 5. Auflage. München: C. H. Beck / Vahlen, 2024 § 5, marg. č. 50. Odpovědnost za právní zdání (*Rechtsscheinhaftung*) je jeden z případů odpovědnosti za vyvolanou důvěru (*Vertrauenshaftung*), jejíž moderní teoretické uchopení vystavěl Claus-Wilhelm Canaris (CANARIS, C.-W. Die Vertrauenshaftung im deutschen Privatrecht. In: NEUNER, J. – GRIGOLEIT, H. C. *Claus Wilhelm Canaris. Gesammelte Schriften. Band II*. Berlin: De Gruyter, 2012, viz též WELLER, M.-P. – PETERSEN WEINER, M. Claus-Wilhelm Canaris: Die Vertrauenshaftung im deutschen Privatrecht – Eine Würdigung zum »50. Jubiläum«. *Juristische Ausbildung*. 2022, Nr. 8, s. 893).

³² HÜGEL, H. F. Rechtsscheinhaftung bei nicht offengelegter Haftungsbeschränkung im Rahmen einer ständigen Geschäftsverbindung. *RdW – Österreichisches Recht der Wirtschaft*, 1985, č. 2, s. 34; REBHACH, R. In: JABORNEGG, P. *Kommentar zum HGB: Handelsgesetzbuch mit Firmenbuchgesetz und Handelsmaklerrecht*. Wien: Springer, 1997, § 1, marg. č. 38–48; KREJCI, H. – HABERER, T. In: ZIB, C. – DELLINGER, M. *Unternehmensgesetzbuch. Band I. Teil 1. §§ 1 bis 37 UGB*. Wien: LexisNexis, 2019, § 3, marg. č. 31.

³³ WIEGAND, W. „Die Canaris-Rezeption in der Schweiz – Vertrauenshaftung und „einheitliches gesetzliches Schuldverhältnis.“ In: HELDRICH, A. – PRÖLSS, J. – KOLLER, I. (eds.). *Festschrift für Claus-Wilhelm Canaris zum 70. Geburtstag. Band II*. München: C. H. Beck, 2007, s. 881–896; WIEGAND, W. In: HONSELL, H. – VOGT, N. P. – WIEGAND, W. *Obligationenrecht I. Art. 1–529 OR*, Art. 18, marg. č. 131–132, 137–139.

³⁴ Podrobnější výklad podává kupříkladu CANARIS, C.-W. *Die Vertrauenshaftung im deutschen Privatrecht*, s. 549–567, 598–599. Alternativní justifikaci přiřitatelnosti vyvolaného právního zdání lze v některých případech spatřovat v principu zavínění (*Verschuldensprinzip*) [CANARIS, C.-W. *Die Vertrauenshaftung im deutschen Privatrecht*, s. 552–555, viz též Schneider, M. *Die rechtsgeschäftliche Haftung für den Accountmissbrauch im Internet*. Berlin: Peter Lang, 2015, s. 132–136].

- c) Právní dispozice (spočívající v právním jednání či jiném právně nebo hospodářsky významném činu osoby, která se odpovědnosti za právní zdání dovolává),³⁵ jež byla učiněna v důvěře v nastolené právní zdání, a je tedy s vyvolaným přesvědčením o právním stavu kauzálně spjata.
- d) Ochranyhodnost subjektu, jenž se odpovědnosti za právní zdání dovolává, plynoucí z toho, že byl v době učinění právní dispozice v dobré víře (omluvitelném omylu) ohledně správnosti právního zdání, na něž se spoléhal.³⁶

Následkem vzniku odpovědnosti za právní zdání je pak tzv. pozitivní ochrana důvěry (*positive Vertrauensschutz*), tedy právo osoby, jež se odpovědnosti za právní zdání dovolává, aby byla uvedena do takového postavení, v jakém by byla, kdyby zdání odpovídalo skutečnosti (subjektu, vůči němuž se odpovědnost za vyvolané právní zdání uplatňuje, je při poskytnutí pozitivní ochrany důvěry znemožněno argumentovat skutečným právním stavem a musí vůči sobě nechat působit právní stav domnělý).^{37,38}

2.2.2 Uznání pohledávky za pravou jako případ odpovědnosti za právní zdání

Také odpovědnost za právní zdání upravená v § 1396 větě druhé ABGB směřuje k poskytnutí pozitivní ochrany důvěry. Dlužník, který vyvolal mylné právní zdání, musí uspokojit poctivého postupníka – dobrověrného třetího, jenž spoléhal na takto vyvolané zdání a učinil pod jeho vlivem určitou právní dispozici – jako svého věřitele, a nemůže se tedy proti němu dovolávat stavu skutečného. Právním následkem vzniku odpovědnosti za právní zdání je zde tudíž povinnost toho, kdo právní zdání vyvolal, nechat vůči sobě působit domnělý právní stav, jako by byl skutečný. Subjekt, na jehož ochranu je odpovědnost za právní zdání stanovena, má být uveden do takového právního postavení, v jakém by byl, kdyby jeho mylné přesvědčení odpovídalo skutečnosti.³⁹

³⁵ Někdy se též hovoří o investici do důvěry (*Vertrauensinvestition*) [CANARIS, C.-W. *Die Vertrauenshaftung im deutschen Privatrecht*, s. 590–594].

³⁶ CANARIS, C.-W. *Handelsrecht*. 24. Auflage. München: C. H. Beck, 2006, VII § 6, marg. č. 68–79, CANARIS, C.-W. *Die Vertrauenshaftung im deutschen Privatrecht*, s. 568–598, HÜGEL, H. F. *Drittschuldneranerkennnis und Einwendungsausschluß im Zessionsrecht*, s. 87–88, REBHACH, R. In: JABORNEGG, P. *Kommentar zum HGB: Handelsgesetzbuch mit Firmenbuchgesetz und Handelsmaklerrecht*, § 1, marg. č. 38–48, POPP, F. *Das Schuldneranerkennnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar – Teil 2. Österreichisches Bank-Archiv (ÖBA)*. 1999, Nr. 12, s. 975–980, MARKWORTH, D. *Die Haftung des GbR-Scheingesellschafters*, s. 587, 588–589, OTT, C. *Rechtsschein im Zivilrecht. Juristische Schulung*. 2019, Nr. 8, s. 745, KOZIOL, H. *Anfängliche Unmöglichkeit: Ersatz des Erfüllungsinteresses oder des Vertrauensschadens? Juristische Blätter*. 2022, Nr. 2, s. 73, 77–80.

³⁷ POPP, F. *Das Schuldneranerkennnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar – Teil 2*, s. 980, POPP, F. *Das Schuldneranerkennnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar*, s. 157–159, CANARIS, C.-W. *Handelsrecht*, VII § 6, marg. č. 80–82, OTT, C. *Rechtsschein im Zivilrecht*, s. 745.

³⁸ Od pozitivní ochrany důvěry lze odlišovat negativní ochranu důvěry (*negative Vertrauensschutz*). Tou se myslí právo osoby, jež se odpovědnosti dovolává, aby byla uvedena do takového stavu, v jakém by byla, kdyby znala skutečný právní stav (odpovědnému subjektu vzniká při uplatnění negativní ochrany důvěry povinnost k náhradě škody vzniklé v důsledku spolehnutí se na právní stav domnělý). Negativní ochrana důvěry nastupuje v jiných případech odpovědnosti za vyvolanou důvěru (*Vertrauenshaftung*), než je odpovědnost za právní zdání (*Rechtsscheinhaftung*) (CANARIS, C.-W. *Die Vertrauenshaftung im deutschen Privatrecht*, s. 35–36 a 600, WELLER, M.-P. – PETERSEN WEINER, M. *Claus-Wilhelm Canaris: Die Vertrauenshaftung im deutschen Privatrecht – Eine Würdigung zum »50. Jubiläum«*, s. 896–897).

³⁹ HÜGEL, H. F. *Drittschuldneranerkennnis und Einwendungsausschluß im Zessionsrecht*, s. 88, POPP, F. *Das Schuldneranerkennnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar – Teil 2*, s. 980, POPP, F. *Das Schuldneranerkennnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar*, s. 157–159.

Založení odpovědnosti za právní zdání podle § 1396 věty druhé ABGB je justifikováno tím, že postupníkovi jsou zpravidla podrobnosti vztahu mezi postupitelem a postoupeným dlužníkem neznámé. O řadě aspektů daného poměru, jež mohou mít vliv na vznik, trvání a vlastnosti postoupené pohledávky, nemá dostatek znalostí, případně není s to informace, které o těchto aspektech získal, přímo ověřit.⁴⁰ Postoupení pohledávky je tak pro jejího nabyvatele s ohledem na popsany informační deficit inherentně rizikové. Postupník přitom musí s rizikem zpochybnění postoupené pohledávky dlužníkem počítat.⁴¹

Ocitne-li se pak v situaci nejistoty o existenci dotčené pohledávky a nespokojí-li se s ujištěním postupitele, nezbyvá mu než se obrátit na postoupeného dlužníka.⁴² Dlužník jej obecně není povinen zpravovat o pohledávce, jež byla předmětem cese,⁴³ jinak je ovšem vhodnou osobou pro poskytování informací o stavu postoupené pohledávky, neboť je pravděpodobně nejlépe obeznámen s právním důvodem, od něž se cedovaná pohledávka odvíjí, a jeho případnými vadami – a zároveň není (na rozdíl od cedenta⁴⁴) motivován tyto vady zastírat, jelikož by postoupení pohledávky mělo být z hlediska vlivu na jeho postavení neutrální.⁴⁵

Postupník může důvodně očekávat, že potvrzení, které vystavil dlužník, je správné a úplné. Ujistil-li dlužník postupníka o existenci postoupené pohledávky nepřesně a skutečnil-li postupník, spoléhaje se na dlužníkovu ujištění, určitou právní dispozici, je dlužník odpovědný za takto navozené mylné právní zdání.⁴⁶ Ustanovením § 1396 věty druhé ABGB předvídaná odpovědnost dlužníka za vyvolanou domněnku existence pohledávky má poté za následek nemožnost uplatnit ve svůj prospěch obranu, která by vytvořené zdání popírala.⁴⁷ Poctivý postupník je tak ve své – dlužníkem založené – důvěře v existenci pohledávky ochráněn před újmou, jež by pro něj jinak vyplývala z nepravdivosti dlužníkovy prohlášení o existenci pohledávky.⁴⁸

⁴⁰ HÜGEL, H. F. *Drittschuldneranerkennnis und Einwendungsausschluß im Zessionsrecht*, s. 69. Lukas zde nachází paralelu s § 916 odst. 2 ABGB, jenž znemožňuje uplatňovat námitku zdánlivosti právního jednání proti třetímu subjektům, které v důvěře v toto právní jednání nabyly práva. Podobně se vůči postupníkovi, který učinil určitou dispozici, spoléhaje se na dlužníkovu ujištění, nelze dovolávat nedostatků právního jednání, jež založilo cedovanou pohledávku, protože postupník na tomto právním jednání nebyl účasten, a nejsou mu tak známy jeho vady (LUKAS, M. In: KLETEČKA, A. – SCHAUER, M. *ABGB-ON: Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. Wien: Manz Verlag, 2010, § 1396, marg. č. 12, viz též LUKAS, M. *Zession und Synallagma: Abtretungsverbot, Drittschuldneranerkennnis, Konkurs des Zedenten*, s. 196–197).

⁴¹ ERTL, G. In: RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. 2. Band. §§ 1175 bis 1502 ABGB, § 1396, marg. č. 2, THÖNI, W. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410*, § 1396, marg. č. 30.

⁴² DULLINGER, S. *Bürgerliches Recht. Band II. Schuldrecht – Allgemeiner Teil*, marg. č. 5/40.

⁴³ APATHY, P. In: HADDING, W. – SCHNEIDER, U. H. *Die Forderungsabtretung, insbesondere zur Kreditsicherung, in ausländischen Rechtsordnungen*, s. 521, ERTL, G. In: RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. 2. Band. §§ 1175 bis 1502 ABGB, § 1396, marg. č. 2, ZEHETNER, J. *Zessionsrecht*, s. 21–22, THÖNI, W. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410*, § 1396, marg. č. 30.

⁴⁴ HÜGEL, H. F. *Drittschuldneranerkennnis und Einwendungsausschluß im Zessionsrecht*, s. 69, LUKAS, M. *Zession und Synallagma: Abtretungsverbot, Drittschuldneranerkennnis, Konkurs des Zedenten*, s. 191.

⁴⁵ POPP, F. *Das Schuldneranerkennnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar – Teil 1*, s. 865, 866, LUKAS, M. *Zession und Synallagma: Abtretungsverbot, Drittschuldneranerkennnis, Konkurs des Zedenten*, s. 194, POPP, F. *Das Schuldneranerkennnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar*, s. 3–4.

⁴⁶ POPP, F. *Das Schuldneranerkennnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar – Teil 1*, s. 865, 866, POPP, F. *Das Schuldneranerkennnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar – Teil 2*, s. 976.

⁴⁷ DULLINGER, S. *Bürgerliches Recht. Band II. Schuldrecht – Allgemeiner Teil*, marg. č. 5/40, KEPLINGER, J. In: SCHWIMMANN, M. – NEUMAYR, M. *ABGB Taschenkommentar*, § 1396, marg. č. 5.

⁴⁸ LUKAS, M. In: KLETEČKA, A. – SCHAUER, M. *ABGB-ON: Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*, § 1396, marg. č. 12.

V rakouském právu panuje shoda na tom, že ustanovením § 1396 věty druhé ABGB poskytovaná pozitivní ochrana dobré víry se prosadí, pouze pokud poctivý postupník učinil určitou dispozici, spoléhaje se na dlužníkovu ujistění ohledně existence a vlastností pohledávky. Nastíněná konstrukce je vlastní institutu odpovědnosti za právní zdání, jenž obecně předpokládá, že ochrana bude osobě, která se uvedené odpovědnosti dovolává, poskytnuta, pouze pokud uskutečnila určitou dispozici v důvěře ve vyvolané zdání (jinými slovy investovala do své důvěry). Uznání pohledávky za pravou tedy v zásadě potlačuje dlužníkovy námitky, pouze pokud časově předchází cesi, a mohlo tak cesionáře motivovat k nabytí pohledávky.⁴⁹ Dojde-li k uznání pohledávky za pravou až poté, co byla cedována, není postupník o nic více hoden ochrany než jakýkoli jiný věřitel, vůči kterému dlužník uznal dluh.⁵⁰

Aby nastoupily účinky předvídané v § 1396 větě druhé ABGB, musí dlužník pohledávku uznat za pravou vůči (budoucímu) postupníkovi. Vyjádření, jež adresuje postupiteli, povede k potlačení dlužníkových námitek, jen pokud bude pro dlužníka seznatelné, že má toto jeho prohlášení napomoci uzavření postupní smlouvy. I v takovém případě však uznání posílí toliko postavení postupníka, nikoli postupitele.⁵¹

Dlužník, který je vzhledem k provedení uznání pohledávky za pravou povinen plnit poctivému postupníkovi jako svému věřiteli, je připraven o námitky, jež by jej povinnosti k plnění zprošťovaly. Ztrácí ovšem pouze ty námitky, které v době uznání pohledávky za pravou existovaly a o nichž věděl (respektive podle názoru části rakouské literatury též ty, o nichž měl a mohl vědět, tedy o nichž nevěděl toliko v důsledku své nedbalosti⁵²), neboť pouze v případě, že pohledávku uznal navzdory tomu, že věděl o námitkách, jimiž by ji mohl zpochybnit, je mu vyvolání mylného právního zdání přičitatelné.⁵³ Dlužníkovy

⁴⁹ AVANCINI, P. *Anerkennung einer abgetretenen Forderung*, s. 466–467, APATHY, P. In: HADDING, W. – SCHNEIDER, U. H. *Die Forderungsabtretung, insbesondere zur Kreditsicherung, in ausländischen Rechtsordnungen*, s. 522, HÜGEL, H. F. *Drittschuldneranerkennnis und Einwendungsausschluß im Zessionsrecht*, 89–91, ERTL, G. In: RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. 2. Band. §§ 1175 bis 1502 ABGB, § 1396, marg. č. 2, IRO, G. In: IRO, G. – SCHOPPER, A. – SKARICS, F. *Österreichisches Bankvertragsrecht*. Bd. 7: *Leasing, Factoring und Forfaitierung*. 2. Auflage. Wien, Verlag Österreich. 2015, marg. č. 2/147, KEPLINGER, J. In: SCHWIMANN, M. – NEUMAYR, M. *ABGB Taschenkommentar*, § 1396, marg. č. 5.

⁵⁰ HEIDINGER, A. In: SCHWIMANN, M. – KODEK, G. E. *ABGB: Praxiskommentar*. Band 6. §§ 1293–1503 ABGB, § 1396, marg. č. 13.

⁵¹ ERTL, G. In: RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. 2. Band. §§ 1175 bis 1502 ABGB, § 1396, marg. č. 2.

⁵² AVANCINI, P. *Anerkennung einer abgetretenen Forderung*, 1989, s. 467–468, RUMMEL, P. *Nur ein konstitutives Anerkenntnis führt zum Einredeausschluß des § 1396 Satz 2 ABGB*, s. 74, KAROLLUS, M. *Aktuelle Probleme der Sicherungszession*. *Österreichisches Bank-Archiv (ÖBA)*. 1999, Nr. 5, s. 328–329.

⁵³ APATHY, P. In: HADDING, W. – SCHNEIDER, U. H. *Die Forderungsabtretung, insbesondere zur Kreditsicherung, in ausländischen Rechtsordnungen*, s. 522, HÜGEL, H. F. *Drittschuldneranerkennnis und Einwendungsausschluß im Zessionsrecht*, s. 96–98, ZEHETNER, J. *Zessionsrecht*, s. 23 a 24–25, DULLINGER, S. *Bürgerliches Recht*. Band II. *Schuldrecht – Allgemeiner Teil*, marg. č. 5/40. Naproti tomu Ertl argumentuje, že založení odpovědnosti za právní zdání je opodstatněné pouze tam, kde dlužník postupníku poskytl nepravdivé ujistění o existenci postoupené pohledávky úmyslně. Učinil-li tak pouze z nedbalosti, není podle Ertla namístě aplikace § 1396 věty druhé ABGB, nýbrž jen náhrada škody podle pravidel o předmluvní odpovědnosti (ERTL, G. In: RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. 2. Band. §§ 1175 bis 1502 ABGB, § 1396, marg. č. 2). Zcela opačně dovozuje Lukas, že odpovědnost za právní zdání podle § 1396 věty druhé ABGB je zcela nezávislá na zavinění, a dlužník je proto povinen poctivého postupníka uspokojit, i když o nepravdivosti prohlášení nevěděl a námitky proti postoupené pohledávce mu nebyly ani neměly být známy (LUKAS, M. *Zession und Synallagma: Abtretungsverbot, Drittschuldneranerkennnis, Konkurs des Zedenten*, s. 197–199). Lukasovo stanovisko odmítá např. Iro (IRO, G. In: IRO, G. – SCHOPPER, A. – SKARICS, F. *Österreichisches Bankvertragsrecht*. Bd. 7: *Leasing, Factoring und Forfaitierung*, marg. č. 2/147).

námítky proti postoupené pohledávce jsou však potlačeny pouze v případě, že byl postupník poctivý – tedy neznalý skutečného právního stavu – v době, kdy učinil svou dispozici, spoléhaje se na dlužníkovu prohlášení.⁵⁴ Postupníkova poctivost pak bude podle převažujícího výkladu vyloučena, též zavinil-li si neznalost skutečného stavu vlastní nedbalostí.⁵⁵

Rakouská dogmatika a rozhodovací praxe rovněž poznamenávají, že postoupený dlužník zpravidla přistupuje k uznání pohledávky za pravou bezúplatně. Při posuzování rozsahu vyloučení námitek proti postoupené pohledávce proto pokládá za použitelné ustanovení § 915 ABGB, podle něhož se u jednostranně zavazujících smluv v pochybnostech předpokládá, že se dlužník chtěl zavázat spíše méně než více. V pochybnostech je tedy nutno usuzovat, že dlužníkův projev směřoval k vyloučení užšího okruhu potenciálně použitelných námitek.⁵⁶

Efekt předvídaný v § 1396 větě druhé ABGB se týká jen námitek ze vztahu postoupeného dlužníka k postupiteli. Žádný dopad nemá uznání pohledávky za pravou na námítky ze vztahu postupitele a postupníka, tedy na námítky, které směřují ke zpochybnění účinnosti proběhlé cese, respektive postavení postupníka jako nositele postoupené pohledávky.⁵⁷ Postoupenému dlužníku samozřejmě přísluší rovněž námítky z vlastního vztahu k postupníkovi.⁵⁸

3. Návrh výkladu § 1884 odst. 2 o. z.

Z výše popsaných poznatků o přístupu rakouské teorie a praxe k interpretaci § 1396 větě druhé ABGB je pro české právo nejvýznamnější osvětlení obecného teleologického pozadí daného ustanovení. Nalézá-li tamější dogmatika smysl a účel dotčeného pravidla v ochraně cesionáře jednajícího v dobré víře ve správnost a úplnost dlužníkovu prohlášení,⁵⁹ je tato úvaha do českého právního prostředí bez obtíží přenositelná, neboť ochrana subjektivní dobré víry je rovněž jednou ze základních zásad práva českého.⁶⁰

⁵⁴ ZEHETNER, J. *Zessionsrecht*, s. 24–25.

⁵⁵ KEPPLINGER, J. In: SCHWIMANN, M. – NEUMAYR, M. *ABGB Taschenkommentar*, § 1396, marg. č. 6, IRO, G. In: IRO, G. – SCHOPPER, A. – SKARICS, F. *Österreichisches Bankvertragsrecht. Bd. 7: Leasing, Factoring und Forfaitierung*, marg. č. 2/147. Viz též POPP, F. *Das Schuldanerkenntnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar*, s. 163–164. Opačně LUKAS, M. *Zession und Synallagma: Abtretungsverbot, Drittschuldneranerkennung, Konkurs des Zedenten*, s. 195.

⁵⁶ ZEHETNER, J. *Zessionsrecht*, s. 23–24. Rozhodnutí OGH ze dne 29. 9. 1998, sp. zn. 1 Ob 406/97f.

⁵⁷ LUKAS, M. In: KLETEČKA, A. – SCHAUER, M. *ABGB-ON: Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*, § 1396, marg. č. 17.

⁵⁸ DULLINGER, S. *Bürgerliches Recht. Band II. Schuldrecht – Allgemeiner Teil*, marg. č. 5/40, THÖNI, W. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410*, § 1396, marg. č. 41, LUKAS, M. In: KLETEČKA, A. – SCHAUER, M. *ABGB-ON: Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*, § 1396, marg. č. 18.

⁵⁹ AVANCINI, P. *Anerkennung einer abgetretenen Forderung*, 1989, s. 466, POPP, F. *Das Schuldanerkenntnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar*, s. 107, POPP, F. *Vertrauenshaftung wegen fehlender Zurechenbarkeit der Auskunft eines Dritten im rechtsgeschäftlichen Verkehr. Österreichisches Bank-Archiv (ÖBA)*, 2004, Nr. 2, s. 112, LUKAS, M. In: KLETEČKA, A. – SCHAUER, M. *ABGB-ON: Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*, § 1396, marg. č. 12, THÖNI, W. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410*, § 1396, marg. č. 38.

⁶⁰ V ochraně dobré víry postupníka spatřují teleologický podklad § 1884 odst. 2 o. z. též Eliáš, Dvořák a Handlar [ELIÁŠ, K. *Některé otázky související s postoupením pohledávky*. In: ZOUFALÝ, V. *XXII. Karlovarské právnické dny*. Praha: Leges, 2014, s. 35, DVOŘÁK, B. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*, § 1884, marg. č. 13, HANDLAR, J. In: PRAŽÁK, Z. – FIALA, J. – HANDLAR, J. a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku: komentář k § 1721–2893 OZ podle stavu k 1. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb.*, § 1884, s. 274].

Lze proto usuzovat, že i v našem právu slouží pravidlo o uznání postoupené pohledávky za pravou na ochranu poctivého postupníka, jemuž nejsou známy relevantní aspekty vztahu postupitele s postoupeným dlužníkem a v němž dlužník přičitatelně vyvolal nesprávné přesvědčení, že daná pohledávka existuje, popřípadě že není zatížena (určitými) námitkami. Právě ve světle vědomí o účelu rozebíraného ustanovení musíme zodpovídat otázku, jaké předpoklady musí být dány, abychom mohli hovořit o uznání pohledávky za pravou (tedy jaká je hypotéza normy obsažené v § 1884 odst. 2 o. z.), a otázku, jaké následky uznání pohledávky za pravou vyvolává (tj. jaká je dispozice rozebíraného pravidla).

Akceptujeme-li nastíněné pojetí smyslu a účelu § 1884 odst. 2 o. z., lze dále přijmout tezi, že dané pravidlo zakládá odpovědnost postoupeného dlužníka za jemu přičitatelné právní zdání. Tato právní figura přitom není českému právu cizí. Setkáváme se s ní například v § 444 odst. 1 o. z., jenž znemožňuje tomu, kdo vlastní vinou vyvolal u třetí osoby domněnku, že zmocnil někoho jiného k právnímu jednání, dovolávat se nedostatku zmocnění proti dobrověrnému *tertiuvi*. Původce domněnky zmocnění je tedy činěn odpovědným za to, že ve třetí osobě zaviněně vyvolal představu, která neodpovídá skutečnosti. Sankce spočívá v tom, že vůči sobě musí nechat působit vyvolané právní zdání, a nemůže se tak dovolávat skutečného právního stavu vůči tomu, kdo se v dobré víře spoléhal na domněle existující právní stav.⁶¹ Obdobnou úvahu lze vést při uznání pohledávky za pravou postoupeným dlužníkem. Zapříčinil-li dlužník svým jednáním na straně poctivého postupníka vznik domněnky, že postoupená pohledávka existuje, je v souladu s § 1884 odst. 2 o. z. zbaven možnosti bránit se požadavku nového věřitele na plnění způsobem, který je rozporný s jím vyvolaným právním zdáním.

Hodnotovým východiskem při výkladu § 1884 odst. 2 o. z. by konečně měla být rovněž teze, že přičitatelnost navození mylného zdání postoupenému dlužníku lze také v českém právu posuzovat podle principu rizika. V obecné rovině nese každý aktér riziko vlastních omylů a negativních následků, jež vyplývají z nedostatečné znalosti skutkového stavu. Je na něm, aby si počínal s příslušnou mírou péče, poznal právně relevantní stav a omylu se vyvaroval. Pouze tam, kde je jiná osoba lepším nositelem rizika omylu, je vhodné na ni toto riziko přesunout založením odpovědnosti za právní zdání. V intencích právě vyslovené úvahy lze tudíž vůči dlužníku postoupené pohledávky vyvozovat následky podle § 1884 odst. 2 o. z., toliko je-li lépe disponován k tomu, aby minimalizoval riziko omylu ohledně existence a vlastností pohledávky a z něj plynoucí újmy než postupník.

K ochraně subjektivní dobré víry jako obecné zásadě soukromého práva viz v českém právu LAVICKÝ, P. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, § 3, marg. č. 37, a § 7, marg. č. 4, či JANOŠEK, M. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, § 3, marg. č. 53.

⁶¹ DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*, § 444, marg. č. 1 a 20. Paralelu mezi vyvoláním zdání existence zástupčího oprávnění a vyvoláním zdání existence postoupené pohledávky vede též rakouská dogmatika (HÜGEL, H. *Drittschuldneranerkennung und Einwendungsausschluss im Zessionsrecht*, s. 84–86). Rovněž některé další případy odpovědnosti za právní zdání, které pojmenovává rakouská právní věda (ibidem, s. 86–87), lze nalézt i v českém právu. Skutečného stavu se vůči třetí osobě, která v dobré víře spoléhala na vyvolané právní zdání, nemůže dovolávat například ten, kdo jednal simulovaně (srovnej MELZER, F. In: MELZER, F. – TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419–654 a související společná a přechodná ustanovení*, § 555, marg. č. 21–25), nebo ten, o kom je ve veřejném rejstříku zapsán údaj neodpovídající realitě (§ 121 odst. 1 ObčZ, JANOŠEK, V. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, § 121, marg. č. 4–6).

3.1 Hypotéza § 1884 odst. 2 o. z.

3.1.1 Uznání pohledávky za pravou jako svébytný právní jev

Klademe-li si otázku, jaké okolnosti musí být dány, aby bylo možné aplikovat § 1884 odst. 2 o. z., tedy co se tu myslí uznáním pohledávky za pravou, je v první řadě zapotřebí uvážit, zda by k naplnění shora pojmenovaného účelu § 1884 odst. 2 o. z. postačovalo, pakliže bychom nastoupení zde předvídaných účinků připustili pouze tam, kde dlužník svůj dluh vůči poctivému postupníkovi uznal konstitutivně ve smyslu rakouského práva, tj. tam, kde projevil vůli převzít novou povinnost nahrazující povinnost původní.

Takovému pojetí by v první řadě bylo možné oponovat námitkou, že naše právo, na rozdíl od právní vědy a praxe rakouské, s pojmem konstitutivního uznání dluhu nepracuje.⁶² Na druhou stranu v českém právu – odlišně od práva rakouského – podle převažujícího názoru dogmatiky nejsou podmínkou narovnání oboustranné ústupky stran.⁶³ To, co se v Rakousku nazývá konstitutivním uznáním dluhu, je tedy v českém právu toliko typem narovnání, při kterém se spornost právního vztahu odstraňuje vyjasněním právního stavu ve prospěch věřitele a v neprospěch dlužníka.⁶⁴ Podobná dohoda přitom může být bezesporu uzavřena též mezi postupníkem a postoupeným dlužníkem. Stává se poté samostatným zavazovacím důvodem,⁶⁵ a jí založená pohledávka je tak v zásadě imunní vůči námitkám postoupeného dlužníka z nahrazeného právního vztahu.⁶⁶

Námitka, že české právo nezná konstitutivní uznání dluhu, proto po mém soudu nemůže vyvrátit interpretační variantu, podle níž účinky předvídané v § 1884 odst. 2 o. z. nastupují, výhradně pokud postoupený dlužník projeví vůli, jež směřuje k založení nového závazku. Přesvědčivost však této koncepci odnímá fakt, že případ, kdy dojde k uzavření dohody o narovnání zakládající nový závazek mezi postoupeným dlužníkem a poctivým postupníkem, ani zdaleka nevyčerpává množinu situací, kdy jednání postoupeného dlužníka založí racionální očekávání poctivého postupníka, že bude postoupená pohledávka

⁶² V naznačeném duchu viz HANDLAR, J. In: PRAŽÁK, Z. – FIALA, J. – HANDLAR, J. a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku: komentář k § 1721–2893 OZ podle stavu k 1. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb.*, s. 274–276.

⁶³ Srovnej HANDLAR, J. In: PRAŽÁK, Z. – FIALA, J. – HANDLAR, J. a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku: komentář k § 1721–2893 OZ podle stavu k 1. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb.*, § 1903, s. 370. KRAMAŘÍK, R. In: ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. – FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721–2520). Relativní majetková práva. 1. část, § 1903/IV.*, BRÍZA, P., PAVELKA, T. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, § 1903, marg. č. 11. Opačně DVOŘÁK, B. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. Praha: C. H. Beck, 2014, § 1903, marg. č. 7–8. V novějším vydání téhož textu jsou již vzájemné ústupky stran označeny za toliko obvyklý předpoklad narovnání (DVOŘÁK, B. In: HULMÁK, M. *Občanský zákoník V. Závazkové právo (§ 1721–2188)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2025, § 1903).

⁶⁴ Závěr, že konstitutivní uznání dluhu je podle českého práva zvláštním případem narovnání, vyslovují též MELZER, F. – CSACH, K. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894–3081*. Praha: Leges, 2018, § 2997, marg. č. 45, a DVOŘÁK, B. In: HULMÁK, M. *Občanský zákoník V. Závazkové právo (§ 1721–2188)*, § 1903.

⁶⁵ K účinkům narovnání v českém právu srovnej např. BRÍZA, P., PAVELKA, T. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, § 1903, marg. č. 1, a rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2019, sp. zn. 33 Cdo 1720/2019 (Rc 80/2020), a ze dne 24. 9. 2021, sen. zn. 29 ICdo 115/2019, případně jeho usnesení ze dne 25. 7. 2024, sen. zn. 29 ICdo 71/2022.

⁶⁶ Přesněji řečeno vůči těm námitkám z nahrazeného právního vztahu, s nimiž jsou strany oprávněny disponovat; námitky, jež jsou z dispozice stran vyňaty, neboť odrážejí hodnoty, na jejichž ochraně je veřejný zájem (například námitka porušení dobrých mravů), zůstávají stranám zachovány (ERTL, G. In: RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. 2. Band. §§ 1175 bis 1502 ABGB*, 2002, § 1380, marg. č. 5, HEIDINGER, A. In: SCHWIMANN, M. – KODEK, G. E. *ABGB: Praxiskommentar. Band 6. §§ 1293–1503 ABGB*, § 1380, marg. č. 23, NITSCH, S. In: SCHWIMANN, M. – NEUMAYR, M. *ABGB Taschenkommentar*, § 1380, marg. č. 8).

uspokojena, a kdy tedy bude účel § 1884 odst. 2 o. z. vyžadovat, aby byla poctivému postupníkovi poskytnuta právní ochrana. Výklad, který by omezoval aplikovatelnost citovaného ustanovení na případy konstitutivního uznání dluhu dlužníkem, by je navíc činil redundantním, neboť uzavření dohody o narovnání zbavuje dlužníka námitek vůči postoupené pohledávce, aniž by to muselo být zvláště stanoveno v § 1884 odst. 2 o. z.⁶⁷

Nelze přitom přesvědčivě dovozovat, že § 1884 odst. 2 o. z. předpokládá konstitutivní uznání dluhu (podložené vůlí dlužníka založit nový závazek), respektive uzavření dohody o narovnání coby jeho funkční ekvivalent v českém právu, ze skutečnosti, že v případě objektivní neexistence uznávané pohledávky založí (konstituuje) uznání za pravou ve smyslu rozebíraného ustanovení dosud neexistující povinnost dlužníka uspokojit postupníka jako svého věřitele, a nastolí tím nový hmotněprávní stav. Konstitutivní efekt uznání pohledávky za pravou v podobě vzniku nové povinnosti dlužníka plnit postupníkovi může totiž zákonodárce prostřednictvím speciální normy spojit – v zájmu ochrany dobré víry nabyvatele pohledávky – rovněž s (deklaratorním) uznáním dluhu, jež obecně samostatný zavazovací důvod nepředstavuje. Uznání pohledávky za pravou tak může na základě zvláštního pravidla vyvolat vznik doposud neexistující povinnosti dlužníka uspokojit poctivého postupníka jako svého věřitele, a být konstitutivní ve svých důsledcích, přestože dlužníkovou vůlí konstituovat závazek nebyla dána a dlužník takového následku docílit nechtěl.⁶⁸

Lze proto rozumně argumentovat, že účinky podle § 1884 odst. 2 o. z. nastupují rovněž tam, kde postoupený dlužník neprojevil vůli založit nový závazek, ale toliko vůči postupníku uznal dluh korespondující postoupené pohledávce ve smyslu § 2053 o. z.⁶⁹ Zdá se ovšem, že ani takový výklad účel § 1884 odst. 2 o. z. zcela nenaplnuje, jelikož pro uznání dluhu jsou v našem právním řádu předepsány – zejména z hlediska formy – vyšší požadavky. I kdybychom se chtěli nechat vést vzorem rakouského práva a převztít v Rakousku nyní široce přijímaný názor, že k uznání pohledávky za pravou postačuje deklaratorní uznání dluhu, museli bychom vzít na zřetel, že toto deklaratorní uznání dluhu je v rakouském právu poněkud odlišným právním institutem než uznání dluhu podle práva českého. Deklaratorní uznání dluhu totiž v souladu s rakouským právním řádem:

- nemá povahu právního jednání, nýbrž pouhého informačního úkonu (dlužník může dluh deklaratorně uznat, i když vůbec nemá vůli vyvolat právní následky);⁷⁰
- nemusí být učiněno v žádné zvláštní formě (dluh může být deklaratorně uznán i ústně či konkludentně).⁷¹

⁶⁷ Podobně viz RUMMEL, P. *Nur ein konstitutives Anerkenntnis führt zum Einredeausschluß des § 1396 Satz 2 ABGB*, s. 72, THÖNI, W. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410*, § 1396, marg. č. 33, HEIDINGER, A. In: SCHWIMANN, M. – KODEK, G. E. *ABGB: Praxiskommentar. Band 6. §§ 1293–1503 ABGB*, § 1396, marg. č. 12.

⁶⁸ Takto viz opět RUMMEL, P. *Nur ein konstitutives Anerkenntnis führt zum Einredeausschluß des § 1396 Satz 2 ABGB*, s. 71. Ve shodě s ním HÜGEL, H. F. *Drittschuldneranerkennung und Einwendungsausschluß im Zessionsrecht*, s. 89, a LUKAS, M. *Zession und Synallagma: Abtretungsverbot, Drittschuldneranerkennung, Konkurs des Zedenten*, s. 196.

⁶⁹ K podobnému závěru dospívá HANDLAR, J. In: PRAŽÁK, Z. – FIALA, J. – HANDLAR, J. a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku: komentář k § 1721–2893 OZ podle stavu k 1. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb.*, § 1884, s. 274.

⁷⁰ ERTL, G. In: RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. 2. Band. §§ 1175 bis 1502 ABGB*, § 1380, marg. č. 7, WELSER, R. – ZÖCHLING-JUD, B. *Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band II. Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht*. 14. Auflage. Wien: Manz Verlag, 2015, marg. č. 533.

⁷¹ NITSCH, S. In: SCHWIMANN, M., NEUMAYR, M. *ABGB Taschenkommentar*, § 1380, marg. č. 18, nebo rozhodnutí OGH ze dne 24. 3. 2021, sp. zn. 9 ObA 26/21w.

S ohledem na tyto volnější požadavky bude v rakouském právu za (deklaratorní) uznání dluhu pokládán širší okruh jevů, než které se v českém právu považují za uznání dluhu dle § 2053 o. z. Úsudek, že stejně jako v rakouském právu by i v českém právu měly být účinky podle § 1884 odst. 2 o. z. založeny uznáním dluhu ve smyslu § 2053 o. z. ze strany dlužníka, tak nedoceňuje odlišnou širší pojmů uznání dluhu podle práva českého a deklaratorního uznání dluhu dle práva rakouského.

Uznání dluhu dle § 2053 o. z. sice zásadně založí důvěru postupníka v to, že uznaná pohledávka v době uznání existuje, a bude tedy za předpokladu postupníkovy poctivosti postačovat k tomu, aby byly dlužníkovy námitky v souladu s § 1884 odst. 2 o. z. potlačeny. Důvěra postupníka v to, že postoupený dlužník bude plnit na postoupenou pohledávku, jež je z hlediska teleologie § 1884 odst. 2 o. z. podstatná, však může být založena též dlužníkovým jednáním, které nesplňuje požadavky kladené v § 2053 o. z. na uznání dluhu.⁷² Ani uznání dluhu podle § 2053 o. z. postoupeným dlužníkem tudíž zcela nevyčerpává množinu případů, kdy bude namíste aplikovat § 1884 odst. 2 o. z.

Lze proto uzavřít, že nejpřiléhavější je vnímat uznání pohledávky za pravou ve smyslu § 1884 odst. 2 o. z. coby svébytný právní jev, který je představován jednáním dlužníka, jež v postupníkovi vyvolává rozumné očekávání, že cedovaná pohledávka existuje a dlužník ji nebude (přínejmenším z určitých důvodů) zpochybňovat. Ačkoli uznání dluhu ve smyslu § 2053 o. z. takové očekávání zásadně přivodí, nemůže být s uznáním pohledávky za pravou podle § 1884 odst. 2 o. z. ztotožňováno, jelikož jsou myslitelné rovněž případy, kdy dlužník svým jednáním založí opodstatněnou důvěru postupníka v existenci pohledávky, aniž by dluh uznal podle § 2053 o. z.

Domnění, že pohledávka existuje a není zatížena námitkami, může postoupený dlužník v postupníkovi vyvolat nejen právním jednáním, za něž se uznání dluhu ve smyslu § 2053 o. z. v našem právním řádu pokládá,⁷³ ale též prostým informačním úkonem, jenž je (silou právní normy, která na něj dopadá) způsobilý vyvolat právní následky, i když je dlužník nezamýšlel uskutečnit.⁷⁴ Vyloučení námitek proti postoupené pohledávce může tedy dlužníka postihnout, přestože takový následek přivodit nechtěl, jelikož jsou účinky předvídané v § 1884 odst. 2 o. z. zdůvodněny ochranou dobré víry postupníka, nikoli prosazením autonomie vůle postoupeného dlužníka.⁷⁵

⁷² Za deklaratorní uznání dluhu se v rakouském právu pokládá například žádost o odklad povinnosti plnit dluh (rozhodnutí OGH ze dne 10. 11. 1965, sp. zn. 8 Ob 314/65, FUCIK, R. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. ABGB. §§ 1375 bis 1410, § 1380, marg. č. 47) či potvrzení zůstatku účtu (*Saldobestätigung*) (usnesení OGH ze dne 28. 1. 2021, sp. zn. 8 ObA 122/20d). Další příklady uznání dluhu viz např. KIETAIBL, C. In: SCHWIMANN, M. – KODEK, G. E. ABGB: *Praxiskommentar*. Band 6. §§ 1293–1503 ABGB. 5. Auflage (Onlineaktualisierung 4.01). Wien: LexisNexis, 2024, § 1497, marg. č. 3.

⁷³ LASÁK, J. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§§ 1721–2054)*, § 2053, marg. č. 8, ČERNÁ, S. In: ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. – FIALA J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§§ 1721–2520). Relativní majetková práva. 1. část*, § 2053/1, BRÍŽA, P., HORÁK, P. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, § 2053, marg. č. 4. Odlišně ovšem MELZER, F. – CSACH, K. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894–3081, § 2997, marg. č. 44*.

⁷⁴ K povaze a následkům informačních úkonů srovnej MELZER, F. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419–654 a související společná a přechodná ustanovení, úvodní výklad k § 545 an.*, marg. č. 25, RIEDLER, Andreas. *Zivilrecht I. Allgemeiner Teil*. 5. Auflage. Lehrbuch. Wien: LexisNexis, 2010, marg. č. 11/40, BYDLINSKI, P. *Bürgerliches Recht. Band I, Allgemeiner Teil*. 5. Auflage. Wien: Springer, 2010, § 4/14–4/15, KOZIOL, H. – WELSER, R. – KLETEČKA, A. *Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band I, Allgemeiner Teil, Sachenrecht, Familienrecht*. 15. Auflage. Wien: Manz Verlag, 2018, marg. č. 325.

⁷⁵ Lze si povšimnout, že rakouská dogmatika na podporu úsudku, že k založení použitelnosti § 1396 věty druhé ABGB postačuje pouhé prohlášení (*Wissenserklärung*) a není zapotřebí projevu vůle (*Willenserklärung*), argumentuje upozorněním na fakt, že citované ustanovení podmiňuje nastoupení svých účinků poctivostí postupníka. U právních jednání

3.1.2 Přičitatelnost vyvolaného právního zdání dlužníkovi

Uznání pohledávky za pravou ve smyslu § 1884 odst. 2 o. z. lze tedy pokládat za informační úkon, nikoli právní jednání. U informačních úkonů se přitom nevyžaduje splnění náležitostí, jež jsou nezbytné pro platnost právního jednání. Na druhou stranu je zapotřebí zdůraznit, že vznik odpovědnosti dlužníka za vyvolané právní zdání je podmíněn tím, že je nesprávné přesvědčení postupníka o existenci pohledávky dlužníkovi přičitatelné. Okolnosti, které by vylučovaly platnost právního jednání (nedostatek svéprávnosti či svobody vůle, postupníkem vyvolaný omyl apod.), budou pak zpravidla opodstatňovat závěr, že dlužník není v optimální pozici, aby minimalizoval riziko postupníkovy omylu ohledně existence a vlastností cedované pohledávky. Nebyl-li pak dlužník lepším nositelem rizika daného omylu než samotný postupník, nelze mu ani přičítat vyvolání zdání existence pohledávky, a proto vůči němu nenastoupí účinky podle § 1884 odst. 2 o. z.⁷⁶

Aby bylo vyvolání mylného právního zdání postoupenému dlužníkovi přičitatelné, musí také platit, že je mu znám rozpor mezi právním stavem předestřeným v jeho prohlášení a skutečným právním stavem. Toliko v tomto případě je lepším nositelem rizika postupníkovy omylu než postupník sám, a jen pak mu lze tudíž přičítat vyvolání postupníkovy přesvědčení o existenci cedované pohledávky. Potlačeny budou proto výhradně námitky, o kterých postoupený dlužník v době uznání věděl. K založení vědění dlužníka zde ovšem nebude nutně vyžadována vědomost skutečná (pozitivní); postačovat bude též vědomost normativní (právně konstruovaná), tj. objektivizovaná znalost, kterou by si se znalostí okolností případu osvojila osoba průměrného rozumu (§ 4 odst. 2 o. z.), popřípadě – vystupuje-li postoupený dlužník z pozice profesionála – průměrný odborník (§ 5 odst. 1 o. z.).⁷⁷

Důvod, proč se v kontextu aplikace § 1884 odst. 2 o. z. lze spokojit s právně konstruovanou znalostí, vyplývá opět z premisy, že zde obsažené pravidlo reguluje rozložení rizika

totiž obecně vyvolání zamýšlených právních následků nezávisí na dobré víře adresáta, jelikož se dané účinky odvíjejí od vůle jednajícího (být v některých případech interpretované z horizontu adresáta) a jejich nastoupení je primárně zdůvodněno tím, že je jednající chtěl vyvolat. Sama přítomnost požadavku dobré víry v § 1396 větě druhé ABGB tak naznačuje, že právní následky uznání pohledávky za pravou nenastupují proto, že odpovídají vůli uznávajícího dlužníka, ale proto, že je to zapotřebí v zájmu ochrany dobré víry adresáta (HÜGEL, H. F. *Drittschuldneranerkennnis und Einwendungsausschluß im Sessionsrecht*, s. 91, POPP, F. *Das Schuldneranerkennnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar – Teil 1*, s. 871, LUKAS, M. *Zession und Synallagma: Abtretungsverbot, Drittschuldneranerkennnis, Konkurs des Zedenten*, s. 195–196).

⁷⁶ Podobně viz POPP, F. *Das Schuldneranerkennnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar*, s. 139–140, 148–151, k vlivu nedostatku svéprávnosti na přičitatelnost vyvolání právního zdání srovnej také CANARIS, C.-W. *Handelsrecht*, VII § 6, marg. č. 70. Alternativně lze argumentovat, že vyvolání zdání existence pohledávky se řadí mezi úkony obdobné právnímu jednání (*Geschäftsähnliche Handlungen*). Úkony obdobné právním jednáním přitom podléhají analogické aplikaci některých pravidel o právních jednáních (MELZER, F. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419–654 a související společná a přechodná ustanovení*, úvodní výklad k § 545 an., marg. č. 28, WOLF, M. – NEUNER, J. *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts*. 11. Auflage. München: C. H. Beck, 2016, § 28, marg. č. 8–10, KÖHLER, H. *BGB: allgemeiner Teil: ein Studienbuch*. 41. Auflage. München: C. H. Beck, 2017, § 5, marg. č. 7). Srovnej podobně Melzerův názor, že vyvolání domněnky zastoupení podle § 444 o. z., jež rovněž přivozuje odpovědnost za právní zdání, představuje úkon obdobný právnímu jednání (MELZER, F. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419–654 a související společná a přechodná ustanovení*, § 444, marg. č. 7).

⁷⁷ K rozlišování skutečného (pozitivního) a normativního (právně konstruovaného) vědění viz obecně MELZER, F., TÉGL, P. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I, § 1–117*. Praha: Leges, 2013, § 4, marg. č. 8–14, LAVICKÝ, P. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*, § 4, marg. č. 13–17, BRIM, L. Vědění v občanském právu. *Právník*. 2022, č. 10, s. 937, a HLUŠÁK, M. O vědomostních kritériích (úvahy k statí L. Brima). *Právník*. 2024, č. 10, s. 1046, PAŠEK, M. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, § 4, marg. č. 11–15. Viz též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 2. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1510/2021.

negativních následků mylného přesvědčení o existenci postoupené pohledávky (zejména vynaložení nákladů na základě chybného předpokladu, že pohledávka existuje). Toto riziko obecně spočívá na postupníkovi, který je tak přirozeně stimulován předcházet mu přiměřenou mírou investigace. Odpovědnost dlužníka za vyvolané právní zdání existence pohledávky pak přenáší toto riziko na dlužníka a dává mu tím pobídky věrně referovat o známých okolnostech majících vliv na předmětnou pohledávku.

Bude-li k potlačení možnosti uplatňovat námitky postačovat i pouhá normativní znalost, bude dlužník motivován k tomu, aby dříve, než učiní prohlášení potvrzující existenci pohledávky, vyvinul společensky optimální míru péče ke zjištění, jaké námitky mu vůči pohledávce svědčí. Platí přitom, že pokud o těchto námitkách sice fakticky nevěděl, avšak při vynaložení odpovídající míry péče by je byl zjistil (jinými slovy má jejich normativní – právně konstruovanou – znalost), je lepším nositelem rizika negativních následků jím vyvolaného omylu ohledně existence a stavu pohledávky než postupník, který je v dobré víře, a o dlužníkových námitkách se tak ani při vynaložení obvyklé pečlivosti nemohl dozvědět.⁷⁸ Dlužníkovi lze proto vyvolání nepravdivého právního zdání přičítat, i když nemá o skutečném stavu znalost skutečnou (pozitivní), nýbrž pouze právně konstruovanou.

Má-li uznání pohledávky za pravou potlačit dlužníkovy námitky, musí být v souladu s § 1884 odst. 2 o. z. učiněno vůči postupníkovi. Prohlášení dlužníka, které je směřováno vůči postupiteli, je proto způsobilé vyvolat následky předvídané v rozebíraném ustanovení, pouze je-li uskutečněno s (alespoň právně konstruovaným) vědomím, že bude použito jako doklad o pravosti pohledávky vůči zájemci o její postoupení.⁷⁹ I tento úsudek lze zdůvodnit s pomocí kritéria přičitatelnosti vyvolaného právního zdání dlužníku na bázi principu rizika. Dlužník je k minimalizaci rizika postupníkovy omylu optimálně disponován pouze za předpokladu, že ví, že jeho prohlášení může vyvolat mylné právní zdání na straně konkrétně určeného nabyvatele pohledávky, neboť jen v takovém případě může hrozící či nastalý omyl efektivně rozptýlit. Abychom tedy mohli vůči postoupenému dlužníku uplatnit odpovědnost za právní zdání podle § 1884 odst. 2 o. z., je zapotřebí, aby jednal s vědomím, že potenciálně vyvolává nesprávnou domněnku o existenci či stavu cedované pohledávky u jednoznačně identifikovaného postupníka.

Lze si pak položit navazující otázku, nakolik se § 1884 odst. 2 o. z. uplatní v případech vícenásobné cese. Učiní-li dlužník prohlášení o uznání dluhu vůči prvému postupníkovi, může být následkem tohoto činu vyloučení jeho námitek vůči postupníkovi druhému, je-li pohledávka dále převedena? Domnívám se, že odpověď by měla být založena na extenzi výše uvedené – zákonné dikci korespondující – úvahy o potřebnosti, aby dlužník postoupenou pohledávku uznal vůči postupníkovi. Dlužníku lze přičítat vyvolání nesprávné domněnky existence pohledávky u druhého a každého následujícího postupníka, toliko činí-li své uznání s (přínejmenším normativním) vědomím, že jím bude pohledávka osvědčována vůči dalšímu konkrétně určenému nabyvateli, jelikož pouze má-li tuto znalost, je schopen snížit riziko omylu pozdějšího postupníka, respektive negativních následků z tohoto omylu plynoucích.

⁷⁸ K sepětí dobré víry s obvyklou mírou péče a opatrnosti viz LAVICKÝ, P. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část* (§ 1–654). Komentář, § 7, marg. č. 3, či PETROV, J. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, § 7, marg. č. 21.

⁷⁹ THÖNI, W. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. ABGB. §§ 1375 bis 1410, § 1396, marg. č. 39, ERTL, G. In: RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. 2. Band. §§ 1175 bis 1502 ABGB*, § 1396, marg. č. 2.

3.1.3 Ochranyhodnost postupníkovy důvěry

K nastoupení odpovědnosti dlužníka za vyvolané právní zdání je konečně zapotřebí, aby byl postupník hoden ochrany, tj. aby byl v dobré víře ohledně korespondence vyvolaného právního zdání se skutečností.⁸⁰ Ve shodě s uvedeným hodnotovým východiskem je ochrana poskytovaná ustanovením § 1884 odst. 2 o. z. podle zákonné dikce podmíněna poctivostí postupníka. Touto poctivostí se pak nemíní nic jiného než právě postupníkovy dobrá víra, tedy to, že nevěděl a se zřetelem k okolnostem ani nemohl vědět – i zde je požadavek na vědění v souladu s § 4 odst. 2 a § 5 odst. 1 o. z. objektivizován⁸¹ – o rozporu dlužníkovy prohlášení se skutečností.⁸² Postupníková poctivost se v souladu s § 7 o. z. vyvratitelně presumuje.

Ochrany ovšem požívá toliko důvěra, která se navenek projevila uskutečněním určité právně nebo hospodářsky významné dispozice postupníka spoléhajícího na přesnost dlužníkovy prohlášení.⁸³ Vyjádří-li dlužník vůči postupníkovi přesvědčení, že postoupená pohledávka existuje, a následně toto své prohlášení popře, aniž by mezitím postupník cokoli učinil v důvěře v dlužníkovu uznání pohledávky za pravou, není důvod poskytovat postupníkovi ochranu, jelikož se mu zklamáním jeho důvěry neděje žádná újma. Aplikace § 1884 odst. 2 o. z. je tedy možná, pouze pokud poctivý postupník do dlužníkem založené důvěry investoval, jinými slovy, pakliže na základě dlužníkovým chováním vyvolané domněnky právně či alespoň hospodářsky relevantním způsobem jednal.

Dispozicí učiněnou v důvěře v dlužníkovu ujištění může být primárně samo nabytí pohledávky. Dlužník tedy bude v souladu s § 1884 odst. 2 o. z. zbaven námitek proti postoupené pohledávce zejména v případě, že v budoucím postupníkovi vyvolal nesprávné zdání o existenci, respektive vlastnostech pohledávky a postupník následně pod vlivem dlužníkovy ujištění předmětnou pohledávku nabyl. Dispozicí učiněnou ve stavu důvěry, že pohledávka, kterou dlužník uznal za pravou, existuje a má dlužníkem potvrzené vlastnosti, by nicméně mohlo být například rovněž zaplacení ceny již postoupené pohledávky nebo poskytnutí úvěru, který je postoupenou pohledávkou zajištěn.⁸⁴ Uskutečnil-li

⁸⁰ REBHAHN, R. In: JABORNEGG, P. *Kommentar zum HGB: Handelsgesetzbuch mit Firmenbuchgesetz und Handelsmaklerrecht*, § 1, marg. č. 46, CANARIS, C.-W. *Handelsrecht*, VII § 6, marg. č. 71–72, CANARIS, C.-W. *Die Vertrauenshaftung im deutschen Privatrecht*, s. 583–586.

⁸¹ Shodně HANDLAR, J. In: PRAŽÁK, Z. – FIALA, J. – HANDLAR, J. a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku: komentář k § 1721–2893 OZ podle stavu k 1. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb.*, § 1884, s. 274–275.

⁸² THÖNI, W. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410*, § 1396, marg. č. 38, HEIDINGER, A. In: SCHWIMANN, M. – KODEK, G. E. *ABGB: Praxiskommentar. Band 6. §§ 1293–1503 ABGB*, § 1396, marg. č. 13, a KEPP-LINGER, J. In: SCHWIMANN, M. – NEUMAYR, M. *ABGB Taschenkommentar*, § 1396, marg. č. 6. Viz též rozhodnutí OGH ze dne 11. 2. 1959, sp. zn. 3 Ob 27/59. Srovnej dále DVOŘÁK, B. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*, § 1884, marg. č. 15.

⁸³ Srovnej opět CANARIS, C.-W. *Die Vertrauenshaftung im deutschen Privatrecht*, s. 590–596.

⁸⁴ POPP, F. *Das Schuldanerkenntnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar*, s. 3, 153–156, KAROLLUS, M. Aktuelle Probleme der Sicherungszession. *Österreichisches Bank-Archiv (ÖBA)*, 1999, Nr. 5, s. 329, APATHY, P. Sicherung eines nach ausländischem Sachrecht zu beurteilenden Anspruchs durch einstweilige Verfügungen. *Schutzbereich der der Akkreditiveröffnungsbank obliegenden Schutzpflichten. Österreichisches Bank-Archiv (ÖBA)*, 2002, Nr. 4, s. 321. Ačkoli v těchto případech postupník převzal povinnost plnit (uhradit cenu pohledávky, poskytnout úvěr) již před uznáním pohledávky, z hospodářského hlediska je poskytnutí příslibeného plnění aktem, který mění postupníkovu majetkovou situaci, neboť jeho dispoziční sféru opouští prostředky, jejichž získání nazpět (úspěšné uplatnění práv z odpovědnosti za vady postoupené pohledávky, splacení úvěru) je vždy do určité míry nejisté, s ohledem na insolvenční riziko příjemce plnění. Poctivý postupník, který plní pod vlivem důvěry, již v něm vyvolal dlužník svým prohlášením, je proto stejně hodný ochrany, jako postupník, který byl dlužníkem o existenci pohledávky ujištěn ještě před tím, než ji nabyl a než se zavázal k plnění, jež toto nabytí vyvažuje.

postupník svou dispozici poté, co v něm dlužník vyvolal přesvědčení o existenci pohledávky, lze vyvatitelně presumovat, že bylo dlužníkem založené právní zdání příčinou postupníkovy investice, a že je tu tedy kauzální spojení, jež je předpokladem nastoupení odpovědnosti za právní zdání.⁸⁵

3.2 Dispozice § 1884 odst. 2 o. z.

3.2.1 Rozsah vyloučení dlužníkových námitek

Následkem uznání postoupené pohledávky za pravou je podle § 1884 odst. 2 o. z. povinnost dlužníka uspokojit poctivého postupníka jako svého věřitele. Postupníkovi je tedy poskytnuta pozitivní ochrana důvěry, což znamená, že se dlužník nemůže dovolávat skutečného právního stavu vůči tomu, kdo se spoléhal na jím nastolené právní zdání. Musí vůči sobě nechat působit zdánlivý právní stav a nemůže ve vztahu k postupníkovi vznášet námitky, jež by byly v rozporu s obsahem učiněného prohlášení.⁸⁶ Dlužník je ovšem zbaven výhradně takových prostředků obrany, jejichž uplatnění by popíralo jím založené očekávání postupníka ohledně stavu postoupené pohledávky.

Připraven naproti tomu nebude o ty námitky, jejichž použití nikterak nekoliduje s jeho předchozím prohlášením o existenci a vlastnostech postoupené pohledávky. Není mu tak v první řadě upřena možnost dovolávat se okolností, které vyvstaly až poté, co pohledávku uznal za pravou, neboť uplatňování takových námitek nijak nepopírá jeho předešlé prohlášení, a není tedy vyloučeno odpovědností za jím vyvolané zdání.⁸⁷ Takové námitky by se například mohly odvíjet od skutečnosti, že postupitel postoupenému dlužníku po uznání pohledávky neposkytl plnění, s nímž je cedovaná pohledávka synallagmaticky provázána ve smyslu § 1911 o. z., nebo že neplnil řádně, takže postoupenému dlužníku vznikly nároky z odpovědnosti za vady.^{88, 89}

⁸⁵ POPP, F. *Das Schuldanerkenntnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar – Teil 2*, s. 981, THÖNI, W. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410, § 1396*, marg. č. 39, HEIDINGER, A. In: SCHWIMANN, M. – KODEK, G. E. *ABGB: Praxiskommentar. Band 6. §§ 1293–1503 ABGB, § 1396*, marg. č. 15.

⁸⁶ Podobně srovnaj HANDLAR, J. In: PRAŽÁK, Z. – FIALA, J. – HANDLAR, J. a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku: komentář k § 1721–2893 OZ podle stavu k 1. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb., § 1884*, s. 275.

⁸⁷ POPP, F. *Das Schuldanerkenntnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar – Teil 2*, s. 977, ERTL, G. In: RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. 2. Band. §§ 1175 bis 1502 ABGB, § 1396*, marg. č. 2, LUKAS, M. In: KLETEČKA, A. – SCHAUER, M. *ABGB-ON: Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch, § 1396*, marg. č. 13. Takto viz i HANDLAR, J. In: PRAŽÁK, Z. – FIALA, J. – HANDLAR, J. a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku: komentář k § 1721–2893 OZ podle stavu k 1. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb., § 1884*, s. 276.

⁸⁸ K zachování těchto námitek srovnaj rozhodnutí OGH ze dne 27. 5. 1982, sp. zn. 7 Ob 626/82, a ze dne 28. 6. 1995, sp. zn. 3 Ob 546/95. Podle rakouské dogmatiky uznání pohledávky za pravou nevede k potlačení námitky vzájemného plnění ani námitek vyplývajících z neřádného plnění, bylo-li pro postupníka seznatelné, že tyto námitky mohou v budoucnu vyvstat, a neujistil-li dlužník postupníka, že plnění již bylo poskytnuto a že netrpí žádnými vadami (ZEHETNER, J. *Zessionsrecht*, s. 24, IRO, G. In: IRO, G. – SCHOPPER, A. – SKARICS, F. *Österreichisches Bankvertragsrecht. Bd. 7: Leasing, Factoring und Forfaitierung*, marg. č. 2/147, HEIDINGER, A. In: SCHWIMANN, M. – KODEK, G. E. *ABGB: Praxiskommentar. Band 6. §§ 1293–1503 ABGB, § 1396*, marg. č. 13).

⁸⁹ Podle § 1884 odst. 1 o. z. jsou dlužníku zachovány toliko námitky, které měl v době postoupení. Toto pravidlo se v naší právní vědě interpretuje tak, že rozhodující je stav, který je zde v době účinnosti cese vůči dlužníkovi, tedy v době, kdy je mu postoupení notifikováno postupitelem nebo prokázáno postupníkem [DVOŘÁK, B. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*, § 1884, marg. č. 1, HANDLAR, J. In: PRAŽÁK, Z. – FIALA, J. – HANDLAR, J. a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku: komentář k § 1721–2893 OZ podle stavu k 1. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb., § 1884*, s. 272, MYŠÁKOVÁ, P. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář, § 1884*, marg. č. 1]. Jeví se ovšem teleologicky opodstatněné, aby dlužníku zůstaly

Uznání pohledávky za pravou však nemusí vylučovat ani všechny dlužníkovy známé námitky existující v době, kdy k uznání pohledávky došlo. Bude záležet na tom, jaké očekávání dlužník v postupníkovi (příčitatelně) vyvolal. Lze kupříkladu usuzovat, že projev dlužníka, jenž zakládá mylné přesvědčení postupníka o vzniku a trvání cedované pohledávky není neslučitelný s existencí započitatelných pohledávek, jež má dlužník vůči postupiteli. Pokud uznávacím projevem dlužník přítomnost vzájemných pohledávek nepopřel, nezaložil postupníkovi žádné očekávání, že proti němu zápočet nepovede. Tím pádem se ani nedostává do rozporu se svým předchozím jednáním, pokud k tomuto zápočtu přistoupí. Právo dlužníka započíst vůči postupníku pohledávky ze vztahu k postupiteli tak nemusí být odpovědností za právní zdání podle § 1884 odst. 2 o. z. dotčeno, i když jím bude dlužník zbaven námitky proti samotné existenci postoupené pohledávky k okamžiku uznání.⁹⁰

Otázku, v jaké míře jsou dlužníkovy námitky proti postoupené pohledávce vyloučeny, nelze proto zodpovědět obecně, ale vždy jen ve vazbě na obsah jeho prohlášení, o něž se opírala postupníková důvěra.⁹¹ Rozsah námitky, které dlužníkovi napříště nesvědčí, je třeba stanovit výkladem jeho projevu vedeným z objektivně nahlíženého horizontu postupníka, jehož dobrá víra je zde předmětem ochrany. Jelikož se nejedná o otázku zjišťování obsahu projevu vůle, nepoužije se zde úprava výkladu právních jednání, obsažená v § 555 a násl. o. z., přímo. Je však namístě ji aplikovat analogicky, neboť pravidla normativního výkladu právního jednání rovněž slouží na ochranu dobré víry adresáta právního jednání, a řeší tedy obdobný hermeneutický problém: zjištění, jaké očekávání bylo jednáním aktéra (dlužníka) založeno na straně objektivizovaného adresáta tohoto jednání (postupníka).^{92, 93}

zachovány též některé námitky, které mu vzniknou až po tom, co mu byla cese notifikována či prokázána. To platí především o námitce vzájemného plnění (§ 1911 o. z.), námitce ohroženého plnění (§ 1912 o. z.) nebo námitkách z vadného plnění (§ 1914 an. o. z.) v případech, kdy oznámení či průkaz postoupení pohledávky za dlužníkem předchází času protiplnění ze strany věřitele. Pokud by postoupení pohledávky mohlo tyto – v době účinnosti cese vůči dlužníku dosud neexistující – námitky potlačit, dlužníkovu postavení by se tím bez jeho přivolení zhoršovalo oproti situaci, která by zde byla, kdyby k cesi nedošlo, což by bylo v rozporu se smyslem a účelem § 1884 odst. 1 o. z., jenž má práve před takovým zhoršením dlužníka chránit. Právo vznášet tyto námitky by proto nemělo být cesi dotčeno, i kdyby se staly uplatnitelnými až poté, co se postoupení stalo vůči dlužníku účinným (podobně viz LUKAS, M. *Zession und Synallagma: Abtretungsverbot, Drittschuldneranerkennung, Konkurs des Zedenten*, s. 150–154, ERTL, G. In: RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. 2. Band. §§ 1175 bis 1502 ABGB*, § 1396, marg. č. 1 a 2, THÖNI, W. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410*, § 1396, marg. č. 5, IRO, G. In: IRO, G. – SCHOPPER, A. – SKARICS, F. *Österreichisches Bankvertragsrecht. Bd. 7: Leasing, Factoring und Forfaitierung*, marg. č. 2/143, KEPPLINGER, J. In: SCHWIMANN, M. – NEUMAYR, M. *ABGB Taschenkommentar*, § 1396, marg. č. 2, srovnej též rozhodnutí OGH ze dne 14. 12. 1983, sp. zn. 3 Ob 603/83).

⁹⁰ Jak podotýká Ertl, dlužníkovu uznání se může vztahovat například výhradně k platnosti cese (již je podle rakouského práva dlužník obecně oprávněn rozporovat, srovnej HEIDINGER, A. In: SCHWIMANN, M. – KODEK, G. E. *ABGB: Praxis-kommentar. Band 6. §§ 1293–1503 ABGB*, § 1396, marg. č. 8–10), k neexistenci vzájemných pohledávek vůči postupiteli, jen k základu, nebo naopak jen k výši postoupené pohledávky apod. Toliko v rozsahu, v němž dlužník založil přesvědčení věřitele o určitém právním stavu, pak bude uznání vyvolávat účinky podle § 1396 věty druhé ABGB (ERTL, G. In: RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. 2. Band. §§ 1175 bis 1502 ABGB*, § 1396, marg. č. 2).

⁹¹ Srovnej též Kramaříkův poznatek, že to, kterých námitky se dlužník uznáním ve skutečnosti zbavuje, bude záviset na jeho uznávacím projevu ve smyslu § 1884 odst. 2 o. z. a že dlužník může určit, jakých námitky se vzdává a jaké si ponechává [KRAMAŘÍK, R. In: ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. – FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721–2520). Relativní majetková práva. 1. část, § 1884/IV.*]

⁹² Takto viz HÜGEL, H. F. *Drittschuldneranerkennung und Einwendungsausschluss im Zessionsrecht*, s. 93–96, POPP, F. *Das Schuldneranerkennen des Schuldners gegenüber dem Zessionar – Teil 2*, s. 976, THÖNI, W. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410*, § 1396, marg. č. 35. K normativnímu výkladu obecně viz MELZER, F.

K rozsahu vyloučení dlužnických námitek proti postoupené pohledávce nutno ještě dodat, že ani prostřednictvím institutu odpovědnosti za právní zdání nemůže postoupený dlužník disponovat s hodnotami přesahujícími jeho vlastní zájmy. Je-li tedy například smlouva, z níž vyplývá postoupená pohledávka, absolutně neplatná pro zjevný rozpor s dobrými mravy nebo pro rozpor se zákonem a veřejným pořádkem (§ 588 o. z.), nemělo by uznání této pohledávky postoupeným dlužníkem za pravou založit dlužníkovu povinnost k plnění, a učinit tak vymahatelným nárok, jenž s ohledem na hodnotové úsudky spočívající v samotných základech našeho právního řádu vynucován být nemá. Přestože tedy dlužník postupníka ujistil o tom, že cedovaná pohledávka existuje, může nadále pokračovat na okolnosti mající vliv na existenci pohledávky, k nimž je soud povinen přihlížet z moci úřední.⁹⁴

3.2.2 Námitky ze vztahů postupníka s dlužníkem a postupníka s postupitelem

Dlužník je uznáním pohledávky za pravou dle § 1884 odst. 2 o. z. zbaven (některých) námitek, jež má ze vztahu k postupiteli, tedy námitek, které by vůči postupníkovi mohl uplatňovat jen za použití § 1884 odst. 1 o. z. Smyslem a účelem pravidla o uznání pohledávky za pravou je totiž ochrana poctivého postupníka před námitkami, jež dlužníkovi vznikají ze vztahu k postupiteli, tedy z poměru, který je pro postupníka netransparentní. Naopak relevantní okolnosti jeho vlastního vztahu s dlužníkem jsou postupníkovi známy. Ani v případě, že dlužník pohledávku vůči postupníkovi uzná za pravou, není proto zapotřebí postupníka chránit vůči námitkám z jeho vlastního vztahu k dlužníkovi o nic více, než bychom chránili jakéhokoli jiného věřitele, kterého jeho dlužník ujistil o existenci dluhu, a dlužníkovy námitky tedy zůstávají ustanovením § 1884 odst. 2 o. z. nedotčeny.⁹⁵

Co se týče námitek vyplývajících ze vztahu postupitele k postupníkovi, je třeba předestlat, že česká rozhodovací praxe obecně omezuje právo dlužníka dovolávat se vad postupní smlouvy.⁹⁶ Kdyby však některé námitky tohoto typu byly dlužníkovy přiznány, zůstaly

In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419–654 a související společná a přechodná ustanovení*, § 556, marg. č. 16–20 a 139–145.

⁹³ Byla-li postoupená pohledávka dlužníkem uznána bezúplatně, lze za použití § 1747 o. z. *per analogiam* presumovat, že postupník mohl očekávat vyloučení dlužnických námitek v rozsahu spíše menším. Podobně v rakouském právu se při řešení důsledku uznání postoupené pohledávky za pravou dle § 1396 věty druhé ABGB v pochybnostech připouští analogické užití § 915 ABGB (THÖNI, W. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410*, § 1396, marg. č. 42). Právě § 915 ABGB je přitom inspiračním zdrojem § 1747 o. z. (k tomu viz ŠILHÁN, J. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, § 1747, marg. č. 5).

⁹⁴ Tímto problémem se zabývá rovněž Popp, který dovozuje, že existují hodnoty, jež je zapotřebí nadřadit ochraně dobré víry postupníka. Podle jeho názoru se zejména jedná o ochranu samotné osobní a hospodářské existence postoupeného dlužníka; mezi tyto klíčové hodnoty ovšem neřadí například zákaz lichvy, a dovozuje tudíž, že i některé případy rozporu s dobrými mravy či zákonem mohou být zhojeny uznáním pohledávky za pravou podle § 1396 věty druhé ABGB (POPP, F. *Das Schuldnerkenntnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar*, s. 159–161).

⁹⁵ THÖNI, W. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410*, § 1396, marg. č. 41. Ve výsledku shodně KRAMÁŘIK, R. In: ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. – FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář Svazek V (§ 1721–2520). Relativní majetková práva. 1. část*, § 1884/IV.

⁹⁶ Viz závěr, že dlužník nemá ve sporu o plnění na postoupenou pohledávku vůči postupníku k dispozici obranu založenou na námitce neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky, s výjimkou námitky, že pohledávka není způsobilá cese, a námitky, že v důsledku postoupení dochází ke změně (zhoršení) jeho postavení (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 31 Cdo 1328/2007, Rc 61/2010). Kriticky k tomuto stanovisku srovnej HANDLAR, J. Námitka neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky notifikovaného dlužníka. *Právní rozhledy*. 2012, č. 9, s. 318, a HANDLAR, J.

by též ony uznáním pohledávky za pravou zásadně nedotčeny, neboť ani zde nevystává potřeba obzvláštní ochrany postupníka – o svém vztahu k postupiteli je totiž pravděpodobně informován lépe než dlužník.⁹⁷ Výjimku by zde mohla představovat námitka porušení sjednaného zákazu postoupení, jež má svůj původ v ujednání mezi postupitelem a dlužníkem, avšak má (alespoň podle většiny interpretů) dopad i na vztah mezi postupitelem a postupníkem.⁹⁸ Akceptujeme-li výkladovou alternativu, že má smluvní zákaz účinky i vůči postupníkovi, bude patrně v souladu s hodnotovým pozadím § 1884 odst. 2 o. z. namísto potlačit možnost dlužníka dovolávat se tímto zákazem zapříčiněné neplatnosti, respektive neúčinnosti cese, pakliže na straně poctivého postupníka přičitatelně založil opodstatněné přesvědčení, že postavení cesionáře nemíní zpochybňovat.

3.2.3 Vypořádání dlužníka s postupitelem v režimu bezdůvodného obohacení

Budou-li dlužníkovy námitky proti cedované pohledávce uznáním za pravou účinně vyloučeny a poskytne-li z tohoto důvodu dlužník plnění na dluh, který objektivně neexistoval, vznikne mu nárok na náhradu za takto poskytnuté hodnoty z titulu bezdůvodného obohacení proti postupiteli, vůči němuž se může dovolávat veškerých okolností relevantních z hlediska existence a vlastností postoupené pohledávky. Vznik kondikce je zde opodstatněn tím, že kdyby se dlužník postupníkovi požadavku na poskytnutí plnění úspěšně ubránil námitkami ze vztahu vůči postupiteli, zachovanými podle § 1884 odst. 1 o. z., byl by postupitel postupníkovi v souladu s § 1885 o. z. odpovědný za vady postoupené pohledávky. Jelikož však dlužník pohledávku uznal za pravou, musel dle § 1884 odst. 2 o. z. postupníkovi plnit navzdory objektivní existenci námitek, které by jej jinak povinnosti k plnění mohly zprostit. Popsaným způsobem pak dlužník – k vlastní újmě – na straně

In: PRAŽÁK, Z. – FIALA, J. – HANDLAR, J. a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku: komentář k § 1721–2893 OZ podle stavu k 1. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb.*, § 1882, s. 266–267). Pochyby o přenositelnosti právního názoru vysloveného v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 1328/2007 do právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 vyjadřuje Horák (HORÁK, P. Následky neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky. *Právní rozhledy*. 2017, č. 23–24/2017, s. 810). Naproti tomu Eliáš uvádí, že „[v] praxi se ustálil správný přístup, že dlužníkovy námitky proti postoupení pohledávky jsou značně limitovány“, a že „[n]a tomto přístupu ani nová právní úprava nic nemění“ (ELIÁŠ, K. *Některé otázky související s postoupením pohledávky*, s. 34). Kontinuitu soudního výkladu staré a nové právní úpravy v otázce zásadní nemožnosti postoupeného dlužníka namítat neplatnost postupní smlouvy naznačuje rovněž usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2022, sp. zn. 20 Cdo 2945/2022.

⁹⁷ V rakouském právu se dospívá k obdobnému závěru, ovšem s poněkud doslovnější argumentací. Ustanovení § 1396 věta druhá ABGB hovoří o poctivém postupníku. Neproběhl-li tedy přechod práva z postupitele na postupníka (k čemuž právě směřují dlužníkovy námitky), není splněna hypotéza dané normy, a nemůže tudíž dojít ani k její dispozici předepsanému potlačení dlužníkových námitek (THÖNI, W. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, A. *ABGB. §§ 1375 bis 1410*, § 1396, marg. č. 40).

⁹⁸ Ve prospěch nějaké formy účinků porušení zákazu postoupení pohledávky sjednaného mezi postupitelem a postoupeným dlužníkem na postavení postupníka se vyslovují ELIÁŠ, K. *Některé otázky související s postoupením pohledávky*, s. 21–22, ZVÁRA, M. Účinky smluvního zákazu postoupení pohledávky. *Právní rozhledy*. 2015, č. 9, s. 316, BEZOUŠKA, P. Smluvní zákaz postoupení pohledávky (pactum de non cedendo). *Právní rozhledy*. 2015, č. 11, s. 381–390, REMEŠ, J. Zákaz postoupení pohledávky v právu hmotném a procesním. *Právní rozhledy*. 2016, č. 2, s. 39, HANDLAR, J. In: PRAŽÁK, Z. – FIALA, J. – HANDLAR, J. a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku: komentář k § 1721–2893 OZ podle stavu k 1. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb.*, § 1881, s. 259–261, i BALLIU, A. Postoupení pohledávky v rozporu se smluvním zákazem. *Právní rozhledy*. 2021, č. 11, s. 381. Naproti tomu DVOŘÁK, B. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*, § 1881, marg. č. 7, dovozuje, že porušení sjednaného zákazu cese vede toliko ke vzniku odpovědnostního vztahu mezi postupitelem a postoupeným dlužníkem a nemá vliv na platnost postoupení pohledávky. Pro případy, kdy je postupník v dobré víře, přijímá shodný závěr MYŠÁKOVÁ, P. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, § 1884, marg. č. 8–9.

postupitele založil prospěch spočívající v tom, že nebude vystaven postupnickovým nárokům, jimž by musel čelit při účinném odepření plnění postoupeným dlužníkem.⁹⁹

Pro nabytí tohoto obohacení postupitelem na úkor dlužníka mezi zmíněnými subjekty zpravidla nebude žádný právní důvod, ledaže by se kupříkladu dlužník postupiteli zvláště zavázal, že postupníku splní navzdory známým vadám postoupené pohledávky. Vzhledem k tomu, že je právní důvod postrádající prospěch postupitele na úkor dlužníka založen jinak než plněním,¹⁰⁰ může se dlužník domáhat náhrady pouze kondikcí nikoli z plnění. Nárok na vydání bezdůvodného obohacení zde přitom nelze podřadit skutkové podstatě plnění za jiného, protože dlužník nemá vůli plnit postupitelův dluh z titulu odpovědnosti za vady postoupené pohledávky – ten ostatně v době plnění dosud nevznikl a ani nevznikne, pakliže dlužník dluh odpovídající postoupené pohledávce splní.¹⁰¹ Plnění na uznanou, avšak neexistentní pohledávku ovšem představuje vynaložení nákladu ve prospěch jiného. Jelikož zde dlužník vydává majetkové hodnoty způsobem, který v konečném důsledku prospívá majetkové sféře postupitele, aniž je pro to ve vztahu mezi dlužníkem a postupitelem dán právní důvod a aniž toto poskytnutí výhody představuje dlužníkovu plnění postupiteli, lze skutkové předpoklady zmíněné kondikce nikoli z plnění pokládat za naplněné.^{102, 103}

Závěr

Uznání pohledávky za pravou ve smyslu § 1884 odst. 2 o. z. představuje skutkovou podstatu odpovědnosti za právní zdání. Tím jsou vymezeny předpoklady i důsledky aplikace předmětné normy. Její použití přichází v úvahu, vyvolá-li dlužník v poctivém postupníkovi jednáním, jež je mu přičitatelné, mylné přesvědčení o existenci postoupené pohledávky. O přičitatelném navození nesprávné představy dlužníkem lze ovšem uvažovat pouze za předpokladu, že měl dlužník skutečnou, nebo alespoň normativní znalost o okolnostech, s nimiž je jeho prohlášení v rozporu, tedy například o vadách právního jednání, z něhož postoupená pohledávka pochází.

Současně je pro použití § 1884 odst. 2 o. z. nezbytné, aby byl postupník v dobré víře ohledně souladu dlužníkova prohlášení se skutečností, tedy aby mu nedostatky cedované pohledávky nebyly a se zřetelem k okolnostem ani neměly být známy. Odpovědnost za právní zdání konečně nastoupí, jen pokud poctivý postupník pod vlivem dlužníkem

⁹⁹ Takto viz i POPP, F. *Das Schuldanerkenntnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar – Teil 2*, s. 975, POPP, F. *Das Schuldanerkenntnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar*, s. 162–163.

¹⁰⁰ K plnění tu dochází mezi dlužníkem a postupníkem, nikoli mezi dlužníkem a postupitelem (k pojmu plnění v právu bezdůvodného obohacení srovnej MELZER, F. – CSACH, K. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IX, § 2894–3081, § 2991, marg. č. 160–194, a BRIM, L. *Úvod do práva bezdůvodného obohacení*. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 9–10).

¹⁰¹ Předpokladem vzniku regresní kondikce je mimo jiné vůle splnit za jiného a skutečné přivození zániku cizího dluhu (MELZER, F. – CSACH, K. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IX, § 2894–3081, § 2991, marg. č. 507–519, BRIM, L. *Úvod do práva bezdůvodného obohacení*, s. 22–26).

¹⁰² K obecným znakům této skutkové podstaty viz MELZER, F. – CSACH, K. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IX, § 2894–3081, § 2991, marg. č. 554–556, BRIM, L. *Úvod do práva bezdůvodného obohacení*, 2022, s. 29–30.

¹⁰³ Pokud bychom přesto dospěli k závěru, že znaky vynaložení nákladu ve prospěch jiného naplněny nejsou, bylo by nárok dlužníka na vydání bezdůvodného obohacení získaného postupitelem v důsledku plnění na uznanou pohledávku možné založit na přímé aplikaci generální klauzule bezdůvodného obohacení (§ 2991 odst. 1 o. z.).

vyvolaného přesvědčení o existenci postupované pohledávky uskutečnil určitou právní dispozici, tj. pokud do své dobré víry investoval. Zpravidla se proto § 1884 odst. 2 o. z. uplatní tam, kde dlužník na straně dobrověrného (budoucího) postupníka vyvolal přesvědčení o existenci pohledávky ještě před tím, než byla pohledávka postoupena.

Následkem aplikace § 1884 odst. 2 o. z. je pak to, že se dlužník nemůže proti postoupené pohledávce bránit námitkami, jež by jeho předchozímu prohlášení odporovaly. Naopak takové prostředky obrany, které nejsou v rozporu s očekáváním, jež vyvolal v postupníkově, dlužníku zůstávají zachovány. V rozsahu, v jakém povede nemožnost uplatnění námitky k tomu, že bude dlužník nucen plnit na pohledávku, která ve skutečnosti neexistuje nebo je zatížena námitkami, jež by jinak vylučovaly jeho povinnost k plnění, bude dlužník za hodnoty poskytnuté postupníkovi moci požadovat náhradu z titulu bezdůvodného obohacení proti postupiteli.¹⁰⁴

¹⁰⁴ Ve slovenské dogmatice Hlušák formuloval názor, že by uznání dluhu ve smyslu § 558 tamního občanského zákoníku mělo vždy působit vyloučení dlužníkovi známých námitky proti pohledávce korespondující s uznaným dluhem, neboť uznáním dluhu dlužník na straně věřitele vyvolává očekávání, že námitky proti uznané pohledávce, kterými je nadán, neuplatní. Pokud by tak přesto učinil, postupoval by v rozporu se svým předešlým jednáním, a porušil tím zásadu *venire contra factum proprium nemini licet* (HLUŠÁK, M. Niekoľko úvah o uznaní dlhu. *Súkromné právo*. 2024, č. 3, s. 77, 80 a 84). V kontextu českého práva mám za to, že vyvozovat z každého uznání dluhu natolik citelné následky mezi věřitelem a dlužníkem není namístě, a to jednak proto, že zde není zákonný podklad pro uplatnění odpovědnosti za právní zdání, jaký dává § 1884 odst. 2 o. z. ve vztahu mezi postoupeným dlužníkem a postupníkem, a dále proto, že důvěra původního věřitele, který je o rozhodujících aspektech svého poměru k dlužníkovi adekvátně informován, vyžaduje méně intenzivní ochranu než dobrá víra postupníka, pro nějž je řada klíčových aspektů vztahu postupitele k dlužníkovi netransparentní. V závislosti na konkrétních okolnostech případu bude zajisté možné usuzovat, že dlužník na straně věřitele přivodil právní ochrany požívající očekávání, že k uplatnění určité námitky nepřikročí, a následné vznesení takové námitky pak bude možné posoudit jako rozporné s principem poctivosti (§ 6 o. z.) a zákazem zneužití práva (§ 8 o. z.), jak se dovozuje, například dovolá-li se relativní neplatnosti ujednání o změně závazku pro nedodržení dohodnuté formy smluvní strana, která již bez výhrad přijala či poskytla plnění dle neformálně změněné smlouvy (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2020, sp. zn. 23 Cdo 398/2020, a usnesení téhož soudu ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 23 Cdo 2735/2021, dále viz HOUDEK, Z. In: BEJČEK, J. – KOTÁSEK, J. – PŘÍKAZSKÁ, M. *Obchodní podmínky*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 195–196, LOKAJ, A. Forma změn předmětu díla. *Právní rozhledy*. 2021, č. 6, s. 198, 202, a ŠILHÁN, J. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, § 1758, marg. č. 22). Není přitom vyloučeno, že by podobná ochrana hodná důvěry původního věřitele, vylučující uplatnění některých dlužníkových námitky, mohla být založena rovněž uznáním dluhu; tento závěr však nelze akceptovat paušálně, nýbrž vždy jen ve vazbě na konkrétní okolnosti případu.

Acknowledgment of an Assigned Claim as Genuine

Luboš Brim (<https://orcid.org/0000-0001-8441-1824>)

Abstract: In accordance with Section 1884(1) of the Civil Code, the assigned debtor retains the objections to the claim that they had at the time of the assignment. However, section 1884(2) of the Civil Code also provides that if the debtor has acknowledged the claim as genuine against an honest assignee, they are obliged to satisfy the assignee as their creditor. This rule is inspired by the Austrian General Civil Code. Therefore, in this article I firstly discuss how the provision on the acknowledgment of a claim as genuine is interpreted in Austria. In the light of these insights into the Austrian legal doctrine and practice, I then propose to interpret Section 1884(2) of the Civil Code as a case of liability for legal appearance. From this it follows, that said rule may be applied if the debtor, by conduct attributable to them, causes an honest assignee to believe that the assigned claim exists. Legal appearance can be imputed to the debtor only if they had actual or at least normative knowledge of the circumstances which make their declaration false. Furthermore, for the application of section 1884(2) of the Civil Code, it is necessary that the assignee is in good faith that the debtor's statement is in accordance with the reality. Finally, for liability for legal appearance to arise, it is required that the honest assignee made a legal disposition under the influence of the debtor's false statement as to the existence of the assigned claim, i.e. that they made an investment based on their good faith.

Keywords: Assignment of a claim, acknowledgment of a claim as genuine, good faith, liability for legal appearance